

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Confessio Doctrinae Saxonicarvm Ecclesiarvm, Scripta
Anno Domini M. D. LI. Vt Synodo Tridentinae Exhiberetvr**

Melanchthon, Philipp

Lipsiae, 1554

VD16 C 4808

[Text]

urn:nbn:de:hbz:466:1-35345

CONFESSIO DOCTRINAE
SAXONICARVM ECCLESIA-
RVM, SCRIPTA ANNO DO-
MINI M. D. LI. VT
Synodo Tridentinae
exhiberetur.

Ecesse est interrogatos recitare doctrinam, praesertim cum accusantur Ecclesiae, quod uel errore falsa dogmata sparserint aut receperint: uel petulantia moueant seditiones, & a communi consensu temere discedant propter ambitionem, odia, auariciam, cupiditatem uindictae, aut alios prauos affectus. Itaque & nos iussi, uere, & bona fide, iterum recitabimus doctrinam in Ecclesijs nostris sonantem: quam etsi alij magis, alij minus erudite aut perspicue tradunt, tamen sine discordia in fundamento omnes pastores in Ecclesijs nostris amplectuntur.

Quanquam autem scimus periculosam esse ueritatis confessionem, tamen propter

A 2 multas

multas honestas causas eam non grauatim repetimus. Primum, quia cum multa falsa crimina apud Reges, & apud exteras nationes in nos conferantur, & odia contra nos uarijs calumnijs accensa sint, hæc commemoratio mendacia illa refutabit, & aliquorum iracundiã leniet. Deinde sapius repetere ueram doctrinæ explanationem, Deo gratum est: et aliqui cognitis fontibus ad ueritatem inuitantur.

Necesse est nos etiam ad posteros relinquere publica testimonia, digna fide, opposita falsis criminationibus, ne posteritas de nobis secus iudicet: & ut aliqui his nostris testimonijs commonefacti, ueritatem inquirent, & in ueris sententijs confirmentur.

○ Speramus etiam eos qui considerabunt historiæ seriem, & initia horum certaminum, intellecturos esse, nos nec errore, nec ulla praua cupiditate hanc doctrinam amplexos esse, & tueri.

○ Nullum maius scelus est, quàm agnitæ ueritati aduersari, Sicut scriptum est: Blasphemia spiritus non remittetur.

○ Nos igitur cum audiuissemus perspicuam ueritatem

am ueritatem de rebus necessarijs, de pœnitentia, de fide accipiente remissionem peccatorum, de lege, de gratia, de uera inuocatione, de discrimine uerorum & falsorum cultuum, de usu Sacramentorū, & alijs necessarijs doctrinæ partibus: assenti ri, et Deo gratias agere pro hoc immenso beneficio oportuit, quod reddita Euange lii luce, plures ad se conuertit.

Cum enim scriptum sit, Pater sanctifica eos in ueritate tua, Sermo tuus est ueritas: Ecclesia colligitur nō falsis opinionibus & superstitionibus, sed incorrupta Euan gelij uoce. Itaq; si constabit genus doctrinæ, quod amplexi sumus, uerum & necessarium esse Ecclesiæ, non sophisticū, non seditiosum: non existimemur aut errore lapsi, aut curiositate, aut odio disciplinæ, ac leuitate, & licentiæ dulcedine, aut alijs prauis cupiditatibus impulsī, ut nouis opinionibus applauderemus.

Initium autem his disputationibus præbuit contentio de indulgentijs, quas cum monachus Tecelius in his regionibus uenales circumferret, & in earum præconijs multa tetra mendacia scurrili impudentia

spargeret, officij ratio pios doctores cogebat, hos furores taxare & reprimere.

Edidit igitur D. Lutherus propositiones pie & modestè scriptas, ad erudiendas & commonefaciendas Ecclesias de tota doctrina pœnitentiæ. Hic pugnare Tecelius incepit, nō solum clamosis concionibus, & suorum satellitum scriptis, sed etiam fulminibus condemnationum & excommunicationum.

Ac citò ex Germania Romam perlata est fama horum certaminum, & duos statim belli socios habuit Tecelius: Romæ Magistrum Palatij, & in Germania Ecclesium, qui Leonis bullam Roma attulit. Lutherus, quia ueritatis defensionem abijcere non potuit, et tot modis irritabatur, edidit Defensiones copiose scriptas, in quibus ut caussarum magnitudo & uarietas poscebat, de multis partibus doctrinæ Ecclesiasticæ dici necesse fuit.

Cum igitur multi errores & abusus in Ecclesia multis iam seculis hæreant, quos multi docti & p̄j etiam ante hæc tempora & deplorarunt & taxauerūt, fieri non potuit, quin hi errores & abusus reprehenderentur,

rentur, cum de fontibus harum contro-
uersiarum dicendum esset.

Quamquam autem & fuerunt, & sunt,
& erunt dissimilia hominum iudicia: ta-
men res ostendit, Deum uoluisse depulsis
tenebris apud multos restituere ministeri-
um Euangelij, & ueram inuocationem, et
hac repurgatione doctrine passim sibi æ-
ternam Ecclesiã colligere. Nec uero dici
potest, nullos fuisse, aut esse errores in doc-
trina, & traditionibus aduersariorum.

Maximè necessarium est in Ecclesia ex-
tare doctrinam de pœnitentia, & de fide
accipiente remissionem peccatorum in-
corruptam & perspicuam. Manifestum
est autẽ, de hac præcipua parte doctrinæ
Ecclesiasticæ, multos perniciosos errores
& labyrinthos tradi & confirmari ab ad-
uersarijs. Extãt enim libri, qui inde usq; à
trecentis annis in multorũ manibus sunt.

Quanta cõtumelia est aduersus filium
Dei, quòd dicunt homines mereri remissi-
onem peccatorum proprijs operibus, &
iustos esse impletioẽ legis? Deinde cum
tant errores, cũ nemo sciat, quando satis
habeat operũ, iubent homines perpetuò
A 4 dubitare

dubitare, an habeant remissionem peccatorum, & an placeant Deo.

Hic de mediatore filio Dei, & de fide accipiente gratuitam remissionem peccatorum, et uincente dubitationem, silentium est in aduersariorum scriptis. Hi errores prorsus ethnica somnia sunt, & completuntur aliud magnum chaos errorum.

Fingunt deprauationem in natura humana, quæ nominatur mala concupiscentia, non esse peccatum: id est, non esse malum pugnans cum lege Dei. Fingunt obedientiam, quæ præstari potest in hac uita, esse impletionem legis, & hominem hac impletionem legis coram Deo iustum esse. Postea in doctrina pœnitentiæ finxerunt inextricabilia deliramenta, oportere contritionem sufficientem esse, & hanc mereri gratiam.

De confessione, flagitant enumerationem singulorum delictorum, quæ est carnicina conscientiarum, impediens fidem & inuocationem.

Nomen satisfactionum non intellectum, falso transtulerunt ad compensationes pro peccatis: & finxerunt opera
non

non debita cultus Dei esse, & compensa-
tiones,

Postea res ad quæstum translata est. Ex
cogitatae sunt indulgentiæ, ne ab ipsis qui
dem intellectæ, qui uenales circumfere-
bant. Et hæ præstigiæ obscurabāt doctri-
nam de filio Dei, de uera conuersione, de
fide, de inuocatione, de ueris cultibus.

Erat ignota tota hæc consolatio, neces-
saria omnibus, quomodo conuersus ad
Deum sit iustus, & placeat Deo: qua de re
in scriptis Monachorū leguntur tantum
Pharisaicæ opiniones, nec ostenditur di-
scrimen iusticiæ fidei & disciplinæ.

Præterea in multis regiõibus aut silent
cõciones ferè toto anno, aut si quæ fiunt,
plenæ sunt uanitatis. Non enim continēt
doctrinam de beneficijs filij Dei: sed in-
docti recitant fabulosas historias de san-
ctis, aut supersticiosas nænias traditionū.
Doctiores ostentant philosophiam: nunc
utriq; docti et indocti, tantum conuician-
tur Lutheranis, & damnant incognita.

Præterea intueantur oculi ea quæ fiunt
in ipsorum templis. Omnia plena sunt in-
uocatione mortuorum hominum. In mul-

tis locis adhuc prostrati ad statuas, inuocant alij alia numina, & alijs de causis: Ab Anna petuntur diuitiae, ut à Iunone: à Georgio uictoriae, ut à Marte: denique ab alijs alia. Hi furores manifestè contumeliosi sunt contra Deum. Quantum manifestae turpitudinis oritur ex lege de coelibatu? Quàm multi homines tot seculis, alioqui amantes uirtutem, polluti sunt horrendis peccatis, propter hoc uinculum, qui tandem desperatione & aeternis poenis oppressi sunt.

Vita monastica plena est falsarum opinionum, & superstitionum, & multae bonae mentes pereunt ibi, ignorantes Euangelium, & implicitae laqueis stultarum & impiarum traditionum. Ita & in reliqua Ecclesia, multae falsae opiniones de humanis traditionibus à Monachis & sparsae sunt antea, & nunc confirmantur, quae fides, inuocationem, & ueros cultus alios à Deo mandatos obscurant.

In templis etiam palàm cernitur multiplex prophanatio coenae Domini, quam summa reuerentia administrari oportuit. Legunt Missas, & offerunt, ut loquuntur,
plurimi

plurimi sacrificuli, prorsus ignorantes quid agant, Tantum cōsuetudini obtemperant aut seruiunt uentri.

Alij supersticiosi, qui plus cogitant de hoc suo opere, fingunt se opus facere toti Ecclesiæ necessarium, quod mereatur facienti & alijs remissionem peccatorum. Postea fit aucupium maximi quæstus, fiunt sacrificia pro mortuis. Et templa magis occupata sunt funerum cæremonijs, quam uoce concionum, aut exercitijs uidentium.

Nec populus rectè docetur apud aduersarios de usu sacramenti: quia docent monachi, sumentes ex opere operato, ut loquuntur, accipere remissionem peccatorum. Et una pars sacramenti populo adimitur: altera pars etiam extra usum institutum circumfertur, & adoratur contra rationem sacramenti: & additæ sunt falsæ opiniones multæ. Nihil dicunt hic de iusticia fidei, & de uero usu sacramentorum: quæ non sunt merita, sed testimonia confirmantia fidem, ut suo loco dicemus.

Hos morbos in Ecclesia si quis aut dissimulare, aut excusare uult, facit iniuste: et
inter

inter eos est, quibus dicitur: Væ uobis, qui dicitis malum bonum &c. Sunt enim publicè noti omnibus, non fascinatis terra hypocrisis.

Diximus pauca de erroribus doctrinæ, & cultuum. Iam & Episcoporum aulae aspiciantur, ubi non de communibus uicijis & miserijis querimur, quales sunt in omnibus etiam paruis familijs, sed de neglectione præcipuorum officiorum, quæ sunt, Ordinatio ministrorum, inspectio Ecclesiarum, gubernatio studiorum doctrinæ, cura disciplinæ, legitima dijudicatio controuersiarum coniugalium. Hæ summæ res initio commendatæ fuerunt Episcopis, quas ferè ubiq; ab eis negligi manifestum est. Ita tenebræ, idola, disciplinæ laxatio peruaserunt in Ecclesiam, Episcopis negligentibus sui muneris officia. Nunc magis negligunt quàm antea: & addunt tyrannidem aduersus homines innocentes, ut idola & impias leges stabiliant.

Est & omnibus doctis nota uanitas constitutionum & opinionum, quæ tribunt Romano Episcopo etiam autoritatem

giam: qua opinione inflati Pontifices, sæpe magna bella accenderunt.

Non igitur nobis obijci potest, nos falso queri de Ecclesiastica gubernatione, & seditiose aduersari gubernatoribus, sine iustis causis: ac nos potius serere nouas & perniciosas opiniones.

Multi enim tetri errores, et multi abusus adeo manifesti sunt, ut facilimè agnosci et iudicari ab omnibus communi sensu præditis possint. In talibus cū regulæ seruandæ sint, Non habebis deos alienos. Item Blasphemia spiritus non remittitur: item, Si quis aliud Euangelium docet, anathema sit: necesse est nos dissentire ab ijs, qui mendaciâ & idola stabiliūt, & sonare nostram confessionem: qua in re & intra iuratas metas mansimus. Fideliter uniuersam Ecclesiæ doctrinam, inquisitis fontibus, tradidimus, & tantum docendo eam propagauimus. Non fuimus tubæ seditiōnū: immo scriptis Lutheri magis illustrata et ornata est politica potestas, quàm ullis scriptis aliorum post Apostolos.

Vt autem antea in multis scriptis, sine ulla ambiguitate simpliciter recitauimus doctrinæ

doctrinam & cæremonias Ecclesiarum
 nostrarum, ita & nunc eandem comme-
 morationem, sine ambiguitate & sine cor-
 ruptelis exhibemus: in qua satis conspicia-
 ent omnes uerè iudicantes hoc tempore,
 & ad posteros, nos fideliter retinere con-
 sensum Ecclesię catholicę Domini nostri
 IESV Christi, & illustrare doctrinam
 necessariam ad agnitionem filij Dei, & ad
 salutem hominum: & non mouere curio-
 sas aut inutiles quæstiones. Et offerimus
 nos ad piã declarationem, in quacunq;
 parte flagitabitur.

DE DOCTRINA.

CVM certissimum sit, Deum sibi in ge-
 nere humano, propter Filium, & per
 eum, colligere æternam Ecclesiam uoce
 doctrinæ, quæ scripta est in libris Prophe-
 tarum & Apostolorum: affirmamus clare
 coram Deo & uniuersa Ecclesia in celo
 & in terra, nos uera fide amplecti omnia
 scripta Prophetarum & Apostolorum:
 & quidem in hac ipsa natiua sententia
 quæ expressa est in Symbolis, Apostoli-
 co, Niceno & Athanasiano.

Et hæc ipsa Symbola, & eorum nati-
uam sententiam sine corruptelis semper
constanter amplexi sumus, & Deo iuan-
te, perpetuo amplectemur. Et in hac fide
uerum Deum, qui se patefecit in Ecclesia
sua misso filio, & additis, illustribus testi-
monijs inuocamus, coniuncta precatio-
ne nostra, cum omnibus sanctis in cælo
& in terra.

Et extant nostræ enarrationes in Sym-
bola, comprehendentes totum doctrinæ
corpus & fundamentum, quæ ostendunt
hanc nostram asseueratiõem uerissimam
esse.

Damnamus etiã constantissimè om-
nes furores, qui pugnant cum Symbolis:
ut sunt Ethnicorum, Iudæorum, Maho-
metistarum, Marcionis, Manichæorum,
Samosateni, Serueti, Arii, Pneumatoma-
chorum, portentosæ opiniones, & aliæ,
condemnatae ueris Ecclesiæ iudicijs.

Cum autem controuersia quæ exorta
sunt, præcipuè pertineant ad duos articu-
los Symboli, uidelicet ad articulum, CRE-
DO remissionem peccatorum: Item,
CREDO Ecclesiam sanctam catholi-
cam:

cam: Ostendemus fontes harum contro-
uersiarum, quibus consideratis, intelligi
poterit, nostras declarationes ipsam Eu-
angelij uocem esse, & ab Aduersarijs cor-
ruptelas in Ecclesia sparsas esse. Ac pri-
mum de articulo,

Credo remissionem peccatorum.

Hic multæ & magnæ corruptelæ affi-
guntur ab Aduersarijs: Credo, imò dubi-
to, inquiunt: Item Tunc credam, cum sa-
tis habebō meritorum: Item non dicunt,
Credo remissionem propter filium Dei
certò dari gratis, non propter nostra ulla
merita, aut ullam dignitatem nostram;
Item non rectè enarrant peccatum, & fin-
gunt hominem legi Dei satisfacere posse,
& legis impletione iustum esse coram Deo
in hac uita. Ideo primum de peccato, &
de causa peccati, fideliter retinemus doc-
trinam ueræ Ecclesiæ Dei.

Cum essentia diuina sit unica, æternus
Pater, coæternus Filius imago Patris, &
coæternus Spiritus sanctus, à Patre & Filio
procedens, immensæ sapientiæ, poten-
tiæ, bonitatis, uerax, iusta, benefica, casta,
liberrima, sicut ipsa describit sese in lege
sua:

sua: & condiderit angelos & homines
 ideo, ut suam lucem, sapientiam & boni-
 tatem in omni æternitate eis communica-
 ret, & ut essent templa Dei, in quibus De-
 us habitaret, ut esset Deus omnia in omni-
 bus, ut Paulus loquitur: condidit initio
 eos bonos & iustos, id est, congruentes
 cum mente & uoluntate diuina, et placen-
 tes ipsi: ac dona attribuit, uidelicet illu-
 stre[m] noticiam de Deo, & de uoluntate
 eius, ut intelligerēt se conditos esse à Deo,
 & ad obedientiam ipsi præstandam: attri-
 buit & libertatem uoluntatis, ut nomi-
 nant: & reuera uoluit obedientiam, sicut
 scriptum est, Non Deus uolens iniquita-
 tem tu es. Sed diaboli & homines liber-
 tate suæ uoluntatis abusi, defecerunt à
 Deo, & hac inobedientia facti sunt rei iræ
 Dei, & amiserunt rectitudinem, in qua
 conditi erant.

Psal. 5

Itaq; libera uoluntas in diabolis & ho-
 minibus causa fuit eius lapsus, non uo-
 luntas Dei, qui nec uult peccatum, nec ap-
 probat, nec adiuuat, sicut scriptum est:
 Cum mendacium loquitur diabolus, ex
 proprio loquitur, & pater est mendacij.

B

Et

1. Ioan. 3. Et 1. Ioan. 3. Qui facit peccatum ex diabolo est, quia ab initio diabolus peccat.

Est autem peccatum, quicquid est contrarium iusticiae Dei, quae est ordo in mente diuina, quem & postea sua uoce in Lege & in Euangelio expressit: siue sit inobedientia originalis, siue actualis, propter quam & rea est persona irae Dei, & damnatur aeterna poena, nisi fiat remissio in hac uita propter Filium mediatorem.

Damnamus etiam furores Marcionis, Manichaeorum, & similes, pugnantes cum uero consensu Ecclesiae Dei in hac tota quaestione.

DE PECCATO ORIGINIS.

DE peccato originis perspicue etiam affirmamus, nos retinere consensum uerae Ecclesiae Dei inde usque a primis patribus, Prophetis, Apostolis, & ab Apostolorum discipulis, usque ad Augustinum & deinceps traditum: & expresse damnamus Pelagium, & omnes qui similia deliramenta Pelagianorum in Ecclesiam sparserunt. Ac dicimus omnes homines post lapsum primorum parentum, qui nascuntur

tur

tur ex commistione maris & foeminae, nascentes secum afferre peccatum originis, sicut Paulus inquit Rom. 5. Per unum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors: & Ephes. 2. Eramus natura filij irae, sicut & caeteri.

Rom. 5

Eph. 2

Nec nobis displicet definitio usitata, dextrè intellecta: Peccatum originis est carentia iusticiae originalis debitae inesse: quia iusticia originalis non tantum fuit acceptatio generis humani coram Deo, sed etiam in ipsa natura hominum lux in mente, qua firmiter assentiri uerbo Dei poterat: & conuersio uoluntatis ad Deum, & obedientia cordis congruens cum iudicio legis Dei, quae menti insita erat. Ac fuisset homo templum Dei, ut antea dictum est.

Haec omnia complexam esse iusticiam originis, potest ex hoc dicto intelligi: Homo conditus est ad imaginem & similitudinem Dei, quod interpretatur Paulus, inquit: Induite nouum hominem, qui secundum Deum creatus est in iusticia & sanctitate uera: ubi certe intelligit sanctitatem ueram, omnes uirtutes fulgentes in

B 2

natura

natura nostra diuinitus, non arte ascitas, aut disciplina comparatas: ut nunc umbra uirtutum qualescunq; sunt in hominibus ascitæ, quia tunc Deus habitans in homine rexisset eum. Cum autem consideratur quid significet iusticia originalis, deinde minus obscura est opposita priuatio.

Est itaq; peccatum originis, & propter lapsum primorum parentum, & propter hanc deprauationem quæ lapsum secuta est, nascentes reos esse iræ Dei, & dignos æterna damnatione, nisi fiat remissio propter mediatorem. Et hæc deprauatio est, carere iam luce Dei, seu præsentia Dei, quæ in nobis fulsisset: & est auersio uoluntatis nostræ à Deo, & contumacia cordis repugnans legi mentis, ut Paulus loquitur: & hominem non esse templum Dei, sed miseram massam, sine Deo, & sine iusticia.

Hos defectus, & hanc totam deprauationem, dicimus esse peccatum, non tantum pœnam peccati, & rem indifferentem: sicut multi Sententiarij dicunt, hæc mala tantum pœnam esse, & rem indifferentem, & non peccatum: & extenuant malum originis, & fingunt postea, homi-

nes

nes posse legi Dei satisfacere, & propria legis impletione iustos esse.

Vitandę sunt in Ecclesia ambiguitates. Ideo expresse nominamus hæc mala deprauationem, quę sæpe nominatur ab antiquis scriptoribus mala concupiscentia.

Discernimus autem appetitiones in natura conditas, à confusione ordinis, quę post lapsum accessit, sicut Jerem. 17. dicitur: *Jer. 17* Prauum est cor hominis: & Paulus inquit, Sensus carnis inimicicia est aduersus Deum. Hanc malam concupiscentiam dicimus esse peccatum: et affirmamus hanc totam doctrinam de peccato, sicut in Ecclesijs nostris proponitur & declaratur, perpetuum esse uerę Ecclesię Dei consensum.

DE REMISSIONE PECCATORVM,
ET DE IUSTIFICATIONE.

DICTUM est supra, has controuersias pertinere ad explicationem duorum articulorum symboli: Credo remissionem peccatorum: & Credo Ecclesiam sanctam catholicam. Nec de rebus non necessarijs, aut leuib; dicimus. Maxime necessarijs

cessarium est, in Ecclesia rectè proponi doctrinam de peccato, & intelligi, quid sit peccatum, & conspici discrimen inter iudicia politica & iudicium Dei.

Cum autem non rectè ostendant aduersarij quid sit peccatum, ut iam dictum est, confirmant malam securitatem in hominibus, & multas falsas opiniones. Postea etiam quid est tristius, quàm hoc summum beneficium, Remissionem peccatorum, & liberationem à morte aeterna, uel obscurare, uel ignorare? Cunctis nec discrimen sit inter Ecclesiam & alios homines, extincta luce de gratuita remissione peccatorum propter filium, & de fide qua remissionem accipi oportet, nec consolatio alia sit, retrahens nos ex morte aeterna, nec inuocatio uera sine hac consolatione fieri possit: & Deus ipse toties præceperit audiri filium, & custodiri Euangelium, quod est mirandum decretum prolatum ex arcano consilio diuinitatis, cum ignotum esset omnibus creaturis: maxime necessarium est, ueram de remissione doctrinam retineri incorruptam.

Sed omnibus aetatibus inde usque à primis

mis patribus sparsæ sunt præstigiae à diabolis, contra ueram doctrinam de filio Dei, præsertim in hoc articulo: quas tamen subinde refutauit Deus, excitatis rursus bonis doctoribus, ne funditus interiret Ecclesia. Ostenderunt Adam, Seth, Nohe, Sem, Abraham, Isaac, Iacob, Ioseph, et alij deinceps uerum discrimen Ecclesiae Dei, & aliorum hominum, & docuerunt Ecclesiae traditam esse promissionem de filio mediatore, & de remissione peccatorum: & hanc fide accipiendam esse gratis, propter Mediatorem.

Et alligauerunt inuocationem ad hunc Deum, qui se patefecerat edita promissione de Mediatore: & habuerunt externos ritus diuinitus traditos, qui erant signa promissionis, & nerui publicæ congregationis.

Hos ritus, omissa doctrina promissionum & fidei, magna pars multitudinis imitata est: & cum affingeret hanc persuasionem, homines his ritibus mereri remissionem peccatorum, cumulauit ritus, & paulatim processit audacia, ut fit, ut alij alia numina fingerent.

B 4

Ita

Ita discesserunt Ethnici à uera Dei Ecclesia, & ab agnitione ueri Dei, & promissione redemptoris. Idem accidit post Moſen. Inſtitutæ erāt caremoniaē hanc ipſam ob cauſſam, ut eſſent commoneſactiones de Mediatore: ſed multitudo oblita promiſſionis de mediatore, de doctrina fidei, de gratuita remiſſione propter Mediatorem, finxit remitti peccata propter ſacrificia, & ritus illos: & hac ſuperſtitione cumulauit ſacrificia, & oblita eſt mediatoris, & fuit ſine uera conſolatione, & ſine uera inuocatione.

Idem accidit poſt Apoſtolos amiſſa luce Euangelij, in qua proponitur gratuita remiſſio propter mediatorem accipienda fide: quaſita eſt remiſſio per exercitia monaſtica, per coelibatum, per uarias obſeruationes, per oblationem in Miſſa, per interceſſionem hominum mortuorum, & multæ monſtroſæ ſuperſtitiones excogitatae ſunt, ut hitoriaē totius Eccleſiaē poſt Apoſtolos oſtendunt.

Aduerſus hos errores immenſa miſericordia Deus ſubinde uocem Euangelij reſtituit, ac ut in populo Iſraël ſubinde
Pro

Prophetas excitauit, qui doctrinam repurgarent: ita in Ecclesia, post Apostolos, cum scripta Origenica, & Pelagiana, & populi superstitio puritatem Euangelij corrupissent, tamen uelut in caligine rursus accensa est lux ab Augustino, & hunc secuti sunt Prosper, Maximus, & alij, qui falsas opiniones in hoc articulo taxauerunt.

Postea natis Monachis, cum rursus late uagaretur opinio, quæ fingit homines mereri remissionem operibus, fuerunt tamen aliqui rectius sentientes, etiam si fundamento stipulas adderent: ut Hugo, Bernardus, Gilibertus, Guilhelmus Parisiensis, Taulerus, Drandorfius, Vuesseus, & alibi alij. Et nunc uoce Lutheri magis perspicue restituta & illustrata est Euangelij doctrina, & monstratus agnus, sicut Baptista inquit: Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Qui credit in Filiū habet uitam æternam, qui non credit, manet ira Dei super eum.

Hanc ipsam uocem Euangelij incorruptam sonant & Ecclesiæ nostræ: & expresse discernimus disciplinam, seu iusticiam,

ciam, quam potest efficere homo non renatus, à iusticia fidei, & nouitate, de qua concionatur Euangelium.

Dicimus, omnes homines disciplina coercendos esse: id est, illa iusticia, quam etiam non renati præstare debent, & utcunque possunt, quæ est obedientia in externis actionibus, iuxta omnia præcepta Dei ad omnes homines pertinentia.

Quia Deus in homine post lapsum reliquit hanc libertatem, ut rationi & uoluntati possint utcunque obedire externa membra, in externis motibus ciendis uel omitendis: ut Achilles potest gladium stringere, aut recondere in uaginam: Scipio potest coercere membra, ne attingant alterius sponsam: ut hæc suo loco recte & copiose declarantur.

Hanc disciplinã à Deo præceptam esse, & puniri eius uiolationem presentibus pœnis & æternis, in his qui nõ conuertuntur ad Deum, certissimum est: iuxta illa dicta, Lex est posita iniustis: Item, Qui gladium acceperit gladio peribit: Item, Scortatores & adulteros iudicabit Deus: Item, Væ qui spoliastis, quia spoliaberis.

Esti

Etsi autem omnes homines hac disciplina suos mores regere debent, & Deus seuerè imperia hanc disciplinam tueri iubet, & ipse horribilibus pœnis declarat iram suam aduersus hanc externam contumaciam: tamen hæc externa disciplina etiam sicubi est honestissima, nequaquam est impletio legis, nec meretur remissionem peccatorum, nec est iusticia illa qua coram Deo accepti sumus: nec lux illa fulgens in natura hominum, sicut fult iusticia nobis indita in creatione, aut sicut fulgebít noua iusticia in uita æterna.

Sed tota hæc disciplina est qualiscunq; externa gubernatio, similis folio ficus, quo tegunt nuditatem suam primi parentes post lapsum. Nec magis tollit peccatum, & nature corruptionem & mortem, quam tollebant illæ frondes fici.

Ideo Paulus toties clamat, non tolli peccatum lege. Rom. 3. Ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram eo. Et Rom. 8. Cum legi impossibile esset iustificare &c. Et Galat. 2. Si per legem iusticia est, frustra Christus est mortuus. Et ad Tit. 3. Non ex operibus iusticiæ, quæ feci

fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluauit nos.

Et contumelia est filij Dei, fingere ulla nostra opera merita esse, seu precium remissionis peccatorum, & esse propiciationes pro peccato. Ideo Pharisaica illa & Pelagiana deliramenta clare damnamus, quæ fingunt disciplinam illam esse impletionem legis Dei: item mereri remissionem, seu de congruo, seu de condigno, uel esse iusticiam qua homines coram Deo sint accepti.

Sed filius Dei Dominus noster IESVS Christus, qui est imago æterni Patris, constitutus est Mediator, Propiciator, Redemptor, Iustificator & Saluator. Huius unius obedientia & merito placatur ira Dei, ut Rom. 3. dicitur: quem posuit propiciatorem per fidem in sanguine eius. Et Hebr. 10. Impossibile est sanguine tauro- rum tolli peccata. Ipse autem unicum pro peccatis offerens hostiam, in perpetuum sedet ad dexteram Dei &c.

Etsi autem causas huius mirandi consilij, cur hoc modo redimendum fuerit genus humanum, nondum in hac infirmitate cer-

te cernimus: sed postea discendæ erunt in omni æternitate, tamen hæc initia nunc discenda sunt.

Conspiciuntur in hac uictima, iusticia Dei, & ira aduersus peccatum, & immensa misericordia erga nos, & amor in filio erga genus humanum. Tanta est iusticiæ seueritas, ut nõ sit facta reconciliatio, nisi pœna persolueretur. Tanta est iræ magnitudo, ut æternus pater non sit placatus, nisi deprecatione & morte filij. Tanta misericordia, ut filius pro nobis datus sit.

Tantus amor in filio erga nos, ut hanc ueram & ingentem iram in se deriuauerit. Harum maximarum & arcanarum rerum considerationem in pectoribus accendito tu **FILI DEI**, Spiritu tuo sancto, ut uerè expauescamus agnitione iræ, & rursus uera consolatione erigamur, & te in omni æternitate celebremus.

Vt autem beneficia huius Mediatoris nota essent generi humano, & nobis applicarentur, edita est promissio statim initio post lapsum primorum parentum, & deinceps sæpe repetita, & uoce Prophetarum declarata: sed clarissimè recitata per ipsum

ipsum filium, & deinde per Apostolos: & institutum est ministerium docendi, & propagandæ promissionis, & condita Ecclesia, & subinde instaurata hac ipsa uoce de filio Dei propiciatore.

Per hoc ministerium semper fuit, est & erit efficax filius Dei in credentibus, sicut Rom. 1. dicitur: Euangelium est potentia Dei, ad salutem omni credenti. Et instaurat ipse hoc ministerium, cum inquit: Sicut misit me pater, ita & ego mitto uos: Ite prædicantes poenitentiam & remissionem peccatorum in nomine meo.

Vult argui peccatum in toto genere humano, sicut inquit: Spiritus arguet mundum de peccato, quòd non credunt in me. Et Rom. 1. Reuelatur ira Dei de coelo super omnem impietatem & iniusticiam hominum. Vult Deus agnosci iram suam aduersus peccata omnia, & præcipue aduersus contemptum filij, sicut & in Psalmo inquit: Osculamini filium, ne irascatur, & pereatis de uia &c. Vult nos uere expauescere agnitione tenebrarum, & horrendæ prauitatis & contumaciæ nostræ. Et quidem ipse Deus iræ suæ sensu corda

corda opprimit, ut inquit Ezechias, Sicut
Leo contriuit omnia ossa mea.

Et ad hoc iudicium non solum uoce
ministerij legis & Euangelij utitur, sed etiam
omnes calamitates humanæ sunt
quasi uox legis, de ira Dei nos admonēs,
& omnes ad pœnitentiam inuitans. Cum
autem hac uoce arguente peccata, mens
perterrefacta est, audiat promissionem
Euangelij propriam de filio Dei, & statu
at sibi remitti peccata gratis propter filiũ
Dei, Dominum nostrum IESVM Chri-
stum propiciatorem, per misericordiam,
non propter contritionem aut dilectio-
nem nostram.

Hac fide cum erigitur, certum est dona-
ri remissionem peccatorum, reconciliati-
onem & imputationem iusticiæ, propter
ipsius Christi meritum: & Christum in no-
bis efficacem esse uoce Euangelij, & Spi-
ritu suo sancto uiuificare credentes, & ex
æterna morte nos liberare, & facere nos
simul hæredes uitæ æternæ.

Ita inquit Paulus Rom. 3. Decernimus
fide iustificari hominem, sine operibus le-
gis: Item, Iustificamur gratis ipsius gra-
tia,

tia, per redemptionem, quæ est in Christo IESU, quem proposuit Deus propiciatorem per fidem in sanguine eius. Et Actor. 10. Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere omnes per nomen eius, qui credunt in eum.

Sunt autem nota uocabula. Fides significat non tantum historiæ noticiam, qualis et in diabolis est, de quibus dicitur, Dæmones credunt & contremiscunt: sed significat amplecti omnes articulos fidei, & in his hunc articulum, Credo remissionem peccatorum: Nec tantum alijs dari eam credo, sed mihi quoq̃.

Hæc fides simul est fiducia acquiescens in Mediatore, iuxta illud: Iustificati fide, pacem habemus. Ita loquitur Paulus de fide, quæ assentiens omnibus articulis fidei, promissionem intuetur & amplectitur: copulat enim fidem & promissionem: Roman. 4. Ideo ex fide, ut sit firma promissio.

In declaratione uocabuli iustificari, usitate dicitur: Iustificari significat, ex iniusto iustum fieri: quod rectè intellectum,

hic

hic quoque quadrat, Ex iniusto, id est, reo & inobediente, & non habente Christum, fieri iustum, id est, absolutum à reatu, propter filium Dei, & apprehendentem fide ipsum Christum, qui est iusticia nostra, ut dicunt Ierem. & Paulus: quia eius iusticia nobis imputatur, & propter eum iusti reputamur, & quia dato Spiritu suo sancto nos uiuificat, & regenerat, sicut & 1. Ioã. 5. dicitur: Hæc est uita in filio eius. Qui habet filium, habet uitam: qui non habet filium Dei, uitam non habet.

Quanquam autem simul incoatur nouitas, tamen non dicimus personam iustam esse in hac uita, propter nouas qualitates, sed propter ipsum mediatorem passum, resuscitatum, regnantem, deprecantem pro nobis, nos obumbrantem & uiuificantem.

Et quanquam sunt incoatæ uirtutes, tamen adhuc sunt imperfectæ, & hærent in nobis reliquiæ peccati. Ideo tenenda est hæc cõsolatio, placere personam propter filium Dei, imputata nobis ipsius iusticia, sicut Roman. 4. dicitur: Credidit Abraham Deo, & imputatum est ei ad iustici-

C am:

am: Item, Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.

Itaq; & correlatiuè intelligenda est hæc oratio, Fide iustificamur: hoc est, fiducia filij Dei iustificamur, nō propter nostram qualitatem, sed quia ipse est propiciator, in quo cor acquiescit, fiducia promissæ misericordiæ propter eum, quam fiduciam ipse Spiritu suo sancto exuscitat, sicut inquit Paulus: Accepistis spiritum adoptionis filiorum, quo clamamus, Abba pater.

Hic & de particula exclusiua dicendū est. Toties repetit Paulus uocabulū Gratis, qua uoce certissimum est excludi conditionem meritorum nostrorum. Ideo in Ecclesijs nostris dicitur: Sola fide iustificamur: quod sic intelligimus, et declaramus: Gratis propter solum mediatorem, non propter nostram contritionem, seu alia nostra merita, donamur remissione peccatorum, & reconciliatione.

Etsi enim contritio antecedit consolationem, & dilectio Dei & aliæ uirtutes cum fide seu hac fiducia simul accenduntur, tamen hæc uirtutes non sunt causa, seu meritum remissionis peccatorum, nec
propter

propter eas persona placet: iuxta illud,
 Non iustificabitur in conspectu tuo omnis
 uiuens: sed habet remissionem, & pla-
 cet persona certò propter Mediatorem,
 quem fide apprehēdi oportet: ut ad Eph.
 cap. 3. dicitur: Per quem audemus accede-
 re in fiducia, quæ est per fidem in eum.

Hæc tota doctrina fit illustrior in uera
 conuersione & quotidiana inuocatione
 piorum. Cum expauescimus agnitione
 iræ Dei, hæc una est firma consolatio, con-
 fugere ad filium Dei, qui inquit: Venite
 ad me omnes, qui laboratis & onerati
 estis, & ego reficiam uos. Item, Viuo ego,
 nolo mortem peccatoris, sed ut conuer-
 tatur & uiuat. Item, Gratia exuberat su-
 pra peccatum.

In his doloribus si doceas hominem,
 dubitandum esse de remissione peccato-
 rum, uincet dolor, & sequentur tristissimi
 fremitus aduersus Deū, & desperatio, &
 mors æterna. Sed si doceas, fide uincen-
 dam esse dubitationem, intelliget iam uo-
 cabulo fidei non tantum significari noti-
 ciam historiæ, intelliget fiduciam nisi solo
 mediatore, intelliget quid dicatur his uer-

bis, Gratis propter Mediatorem, sola fide accipitur remissio, & placet persona.

Hæc lucta omnib. temporibus aliquos erudijt, ut has ueras consolationes aliquo modo intelligerent. Etsi enim Origenes, & multi scriptores et sententiarij, aliud genus doctrinæ insincerum pepererunt: tamen in Augustino, & alijs quibusdam leguntur dicta quæ ostendunt, eos ex his ueris fontibus etiam hausisse consolationes.

Quamquam autem interdum improprie loquuntur, aut dissimilia dicunt, quia in loquendo negligentiores fuerunt: tamen quæ fuerit eorum perpetua sententia, si dextere iudicare uolumus, animaduerti potest. Augustinus in Psal. 31. inquit: Qui sunt beati? Non illi, in quibus non inueniet peccatum, nam in omnibus inuenit. Omnes enim peccauerunt, & carent gloria Dei. Si ergo in omnibus peccata inueniuntur, remanet ut non sint beati, nisi quorum remissa sunt peccata. Hoc ergo Apostolus sic commendauit, Credidit Abraham Deo, & imputatum est ei ad iusticiam.

Hic certe Augustinus fidem intelligit fiduciam, quæ accipit remissionem peccatorum:

torum : & dictum in Genesi, & in Paulo, prorsus intelligit sicut nos enarramus. Alibi de spiritu & litera inquit : Ex lege timemus Deum, Fide confugimus ad misericordiam.

Bernardus in concione de Annunciatione: Necessse est primum omnium credere, quod remissionem peccatorum habere non possis, nisi per indulgentiam Dei. Sed adde, ut credas & hoc, quod per ipsum peccata TIBI donantur. Hoc est testimonium quod perhibet Spiritus sanctus in corde tuo, dicens: Dimissa sunt tibi peccata tua. Sic enim arbitratur Apostolus, gratis iustificari hominem per fidem. In hoc dicto perspicue & proprie citatur sententia Ecclesiarum nostrarum, & extant similia testimonia apud hunc scriptorem.

Basilius etiam propriissime recitat nostram sententiam, in concione de Humilitate, his verbis : Qui gloriatur, in Domino gloriatur, dicens quod Christus nobis factus sit sapientia a Deo, iusticia, & sanctificatio, & redemptio, sicut scriptum est : Qui gloriatur, in Domino gloriatur. Hec est enim perfecta & integra gloriatio in
 C 3 Deo,

Deo, quando neque propter iusticiam suam quisquam effertur, sed agnoscit sese indigere uera iusticia, fide autem sola in Christum iustificari.

Cum igitur ex his quae dicta sunt, manifestum sit, quid significet uocabulum fidei, in hac propositione, Fide iustificamur: Hinc intelligi potest, perniciosè errare Monachos, & alios, qui iubent conuersos ad Deum dubitare an placeant Deo.

Hunc uulgarem errorem de dubitatione manifestè refutant haec dicta: Iustificati fide, pacem habemus. Item, Ideo ex fide ut sit firma promissio. Donec enim excruciamur dubitatione, corda fugiunt Deum, non acquiescunt in Deo, non inuocant. Et promissio fit eis inanis sonitus, quia non assentiuntur ei.

Postremò Dei mandatum est aeternum & immotum, ut credamus filio Dei, iuxta hoc dictum: Spiritus arguet mundum de peccato, quòd non credunt in me. Item 1. Ioan. 5. Qui non credit Deo, accusat eum mendacij.

Est autem insulsa cauillatio, quòd dicunt, dubitandum esse propter nostram indignitatem

indignitatem, non propter misericordiã. Ideo enim edita est promissio, ideo filius Dei mediator cõstitutus est, quia nos indigni sumus: & ut pater propter ipsum passum, resuscitatũ, & deprecantem pro nobis, ac uestientem nos sua iusticia, certò sit propicius huic miseræ massæ, indignæ, & plenæ sordium, iuxta illud: Nulla nunc condemnatio est his, qui in Christo IESU ambulant.

Absurdum est etiam, quod dicunt, nostræ indignitatis causa dubitandum esse. Non enim dubitandum est, an displiceat indignitas, sed ueris gemitibus fateamur nos indignos esse, & opponamus promissionem, cui assentiri mandatum Dei est.

Nec rectè accommodatur ad hanc dubitationem, sententia in Ecclesiaste. Nescit homo an amore uel odio dignus sit. Amentia est fingere Solomonem hoc uelle, nec iustos, nec iniustos debere statuere, an placeant aut displiceant Deo: cum certissimum sit, perseverantes in sceleribus contra conscientiam, displicere Deo.

Sed abducit nos Solomon à spectaculis externis ad uerbum Dei, quasi dicat:

C 4 Ex

Ex rebus secundis non statuas te placere Deo, nec propter res aduersas displicere. Non ideo placet Alexander, quia uincit, & magno imperio potitur. Iob in calamitate, Dauid in exilio, non ideo statuunt se abiectos esse à Deo, quia sunt ærumnosi. Non ex his euentibus, seu externis spectaculis iudicent, sed ex uerbo Dei. Etiam in media calamitate offertur consolatio, *Vis*

Eze. 18 uo ego, nolo mortem peccatoris &c. Sic
Ioan. 3 Deus dilexit mundum, ut filium unigenitum dederit, ut omnis qui credit in eum, non pereat &c. Denique error de dubitatione, prorsus Ethnica imaginatio est, ac Euangelium abolet, & in conuersione ueram consolationem ijs qui iram Dei sentiunt, adimit.

Docendi sunt potius homines, hanc certo uocem Euangelij esse, ut filio Dei credamus, ac statuamus gratiam exuberare supra peccatum, ideoque repugnemus dubitationi, & eluctemur, & fide eam uincamus, ut accedere ad Deum, inuocare eum, & ei gratias agere possimus. Hi summi cultus horribiliter impediuntur, quando cuncti animi concutiuntur fluctibus dubitationis.

tationum, ut experientia ostendit. Hinc perspicuum est, quare decretum Tridentinae Synodi, quod confirmat errorem de dubitatione, taxari necesse sit.

Ex his omnibus etiam intelligi potest, iuste reprehendi synecdochen eorum, qui sic interpretantur Paulum, Fide iustificamur, scilicet, formata dilectione, ut ipsi loquuntur. Nam uocabulum fidei intelligunt tantum de noticia, & cogitant hanc esse sententiam, Fide iustificamur; id est, præparamur ad iusticiam, id est, ad cæteras uirtutes, quæ sunt obedientia & impletio legis. Ita tantum hoc dicunt: Hominem esse iustum propter proprias uirtutes, Deinde iubent dubitare, an sit ornatus illis habitibus, de quibus loquuntur.

Ostendimus autem supra, fide significari fiduciam acquiescentem in filio Dei propiciatore, propter quem recipimur & placeamus, non propter nostras uirtutes, aut legis impletionem. Cum autem in hac ipsa consolatione, fiducia, qua acquiescimus in filio Dei, uerè sit motus accensus à Spiritu sancto, quo uiuificatur cor, & liberatur ex æterna morte, dicitur hæc conuer-

C 5 sio,

Ioan. 3 fio, regeneratio, Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu.

Ioan. 14 Et fit homo iam uerè domicilium Dei, qui est in eo efficax, ut Ioan. 14. dicitur, Si quis diligit me, sermonē meum seruabit, & pater meus diliget eum, & ueniemus ad eum, & mansionem apud eum faciemus. Filius λόγος uoce Euangelij dicit consolationem in corde credentis, & ostendit patris misericordiam, & pater per filium effundit Spiritum sanctum in cor credentis, qui læticiam & inuocationem, & alios motus accendit, quæ *Gal. 3* ipse est. Ideo dicitur Galat. 3. Ut promissionem spiritus accipiamus per fidem.

Rom. 10 Non igitur loquimur de ociosa noticia: & errant imperiti, qui existimant remissionem peccatorum contingere ociosis, sine aliquo motu animi, sine certamine, & sine sensu consolationis in ueris doloribus, in ea ætate, quæ iam intelligere uocem doctrinæ potest, iuxta illud, Fides ex auditu est, auditus per uerbum Dei. Et quia conscientijs in pœnitentia consolationem proponimus, non addimus

mus

mus hic quaestiones de praedestinatione, seu de electione: sed deducimus omnes lectores ad uerbum Dei, & iubemus ut uoluntatem Dei ex uerbo ipsius discant, sicut aeternus pater expressa uoce praecipit, Hunc audite. Non quaerant alias speculationes. *Matt. 17*

Certissimum est, praedicationem poenitentiae ad omnes homines pertinere, & accusare omnes homines. Ita & promissio uniuersalis est, & omnibus offert remissionem peccatorum, iuxta illa dicta uniuersalia: Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam uos. *Matt. 11* Item Ioan. 3. Ut omnis qui credit in eum, non pereat. *Ioan. 3* Roman. 10. Omnis qui credit in eum, non confundetur. *Rom. 10* Item, Dominus omnium, diues in omnes, qui inuocant eum. *Rom. 11* Concluserit Deus omnes sub inobedientiam, ut omnium misereatur. *Rom. 11*

In hanc uniuersalem promissionem singuli se includant, & non indulgeant diffidentiae, sed luctentur, ut assentiantur uerbo Dei, & obsequantur Spiritui sancto, & iuari se petant, sicut dictum est:

Quanto

LUC. II Quanto magis dabit Spiritum sanctum
petentibus ?

DE LIBERO ARBITRIO.

I Am hic nota sit etiã doctrina de libero
arbitrio. Semper in Ecclesia homines
rectè eruditi distinxerunt disciplinam &
nouitatem spiritus, quæ est initiũ uitæ æter-
næ: & docuerũt, in homine libertatem uo-
luntatis talem esse, ad regendos externos
motus membrorũ, qua etiam non renati
utuncq; disciplinam, quæ est externa obe-
dientia iuxta legem, præstare possint.

Sed homo nequaquam potest se libera-
re à peccato, & morte æterna, uiribus na-
turalibus: sed hæc liberatio & conuersio
hominis ad Deum, & nouitas spiritalis,
fit per filium Dei uiuificantem nos spiritu
suo sancto, ut dictum est: Si quis Spiritũ
Christi non habet, hic non est eius. Et uo-
luntas, accepto Spiritu sancto, iam non
est ociosa.

Ac Deo gratias agimus pro hoc im-
menso beneficio, quod nobis propter fi-
lium, & per eum, dat Spiritum sanctum,
& nos suo spiritu regit: & damnamus Pe-

Iagianos

Magianos & Manichæos, ut hæc suo loco copiosius explicamus.

DE NOVA OBEDIENTIA.

Totum beneficiū filij Dei considerandum est, Ita enim uult peccatum & mortem tollere, & nos ex regno diaboli eripere, ut prorsus abolito peccato & deleta morte, restituat in nobis æternam uitam, in qua Deus nobis communicet sapientiam, iusticiam, & læticiam suam, & in qua sit Deus omnia in omnibus.

Hoc summum beneficiū incoat in hac misera massa, in hac uita, sicut scriptū est: Superinduemur, si tamen nō nudi reperi-
 emur. Item, Qui perseverauerit usq; in finem, hic saluus erit. Itaq; cum accipimus remissionem peccatorū, & reconciliati sumus, & obsignati Spiritu sancto, hæc bona effundere horrendus furor est: sicut describuntur effundētes, in parabola de domo mundata. Et in 2. epistola Petri dicitur: Si hi qui effugerunt contaminationes mundi, per agnitionem Domini & saluatoris IESU Christi, his rursus impliciti succumbunt, fiunt eis postrema deteriora prioribus.

Effun-

2. Cor. 5

Mat. 10

2. Pct. 2

Effunduntur aut hęc bona, si quis non retinet fundamentū, id est, articulos fidei, siue sciens, siue deceptus, impia dogmata, seu idola recipit. Item, si quis alioqui contra conscientiam ruit. Hęc regulę saepe repetitę sunt, ut Galat. 5. Qui talia faciunt, regnum Dei non possidebunt. Necessaria est igitur cura uitandi tales lapsus.

Hęc manifesta necessitas, proposita summa pœna, uidelicet amissione uitę æternę, si quos nō mouet ad bene operandum, hi sunt iam ex his de quibus dicitur:

1. Ioan. 3 Qui facit peccatum, ex diabolo est. Item, Si quis Spiritum Christi non habet, hic non est eius. Et sunt necessitatis causę plures. Debitum, id est, ordo immutabilis, ut creaturę Deo obtemperent: ideo Paulus inquit, Debitores estis. Item, ne Spiritus sanctus & fides excutiantur. Accedat & cura uitandi pœnas pręsentes.

Mich. 7 Quia certissimum est, plurimos etiā electorum lapsus, horribiliter puniri in hac uita, ut inquit Ecclesia apud Micheam: Irā Domini portabo, quia peccaui ei.

Et omnium temporū historię horrenda exempla pœnarum continent: ut Dauid,

uid, Solomō, Manasses, Iofias, Nabucho-
donofor, & alij innumerabiles duriter ca-
stigati sunt. Qua in re hoc tristissimum
est, quod in ipsis pœnis multa noua pec-
cata cumulantur: ut in seditione mota
contra Dauidem, in dilaceratione regni
propter delictum Solomonis. Et de neces-
sitate bene operandi, inquit Dominus: Nī *Matt. 9*
si abundauerit iusticia uestra plus quàm
Pharisæorum, non intrabitis in regnum
coelorum. Considerata autem necessitate,
quæ multiplex est, sequuntur hæ quæstio-
nes: Quæ opera sint facienda: quomodo
fieri possint: quomodo placeāt Deo: quæ
habeant præmia: quod sit discrimen pec-
catorum, quæ excutiunt Spiritum sanctū,
& quæ non excutiunt.

QVAE OPERA SINT
FACIENDA.

Vult Deus & fidem & opera regi suo
uerbo. Ideo tenenda est norma de bonis
operibus, interioribus & exterioribus,
quæ in istis præceptis Dei cōtinetur, quæ
ad nos pertinent, sicut Ezechielis 23. dicitur *Ezec. 23*
: In præceptis meis ambulâte. Et hæc
opera interiora & exteriora fiunt cultus
Dei,

Dei, cum fiunt in fide, & referuntur ad hunc finem, ut Deus hac obedientia celebretur.

Dictum est aut supra, externam obedientiam seu disciplinam præstare posse etiam non renatos: ut, honestè uiuit Cicero, & benemeretur de toto genere humano laboribus gubernationis: sed mens plena est dubitationum de prouidentia, nec nouit, nec alloquitur uerum Deum in inuocatione, nec nouit promissiones, & semper dubitat, an exaudiatur, præsertim in calamitatibus: in quibus etiam Deo irascitur, cogitat iniuste se affligi, cum fuerit ciuis honestus, & utilis Reipublicæ. Tales tenebræ in mente sunt magna peccata, quæ ratio sine luce diuina non satis iudicare potest.

Oportet igitur in renatis etiam interiori obedientiam incoari, ueram Dei agnitionem, timorem Dei, dolores in poenitentia, fiduciam misericordiae propter filium Dei promissæ, inuocationem, spem, dilectionem, læticiam in Deo, & alias uirtutes: & oportet eas referre ad debitum finem, scilicet ut Deo præstetur obedientia.

Hi

Hi ueri cultus non possunt præstari sine luce Euangelij, & sine fide: quos aduersarij, qui uideri uolunt eximij præcones bonorum operum, nec intelligunt, nec flagitant, cum omittunt doctrinam de fide, quæ est fiducia misericordiæ, acquiescens in filio Dei, quæ est præcipuum opus, & summus cultus Dei.

De operibus nõ mandatis à Deo infra dicemus. Et regula tenenda est: Frustra colunt me mandatis hominum. Sæpe autem in Ecclesia accidit, ut maiori cura seruentur humani ritus, quam præcepta Dei: imò ut autoritas Pharisæicarum & iniustarum traditionũ anteferatur mandatis diuinis, ut multis seculis, propter iniustam & impiam legem de cœlibatu, præceptum Dei de uera castitate, horribiliter uiolatum est. Considerandum est igitur discrimen legum, de quo rursus infra dicemus.

Matt. 15

QVOMODO POSSINT FIERI
BONA OPERA.

Magna est infirmitas hominum: & diabolus est acerrimus hostis, qui odio Dei grassatur in humanum genus, ac præsertim Ecclesiã Dei conatur dissipare, quantum

D tum

1. Pet. 5 tum potest, ut scriptum est à Petro: Vigilate, quia aduersarius uester, tanquam leorugiens circumit, querens quem deuoret. Ideo quanquam externam disciplinā homines naturalibus uiribus utcumq; prestare possunt, tamen saepe uincuntur hac communi infirmitate. Sæpe etiam diabolus non feros homines impellit in tetra scelerata: ut decepit Euam, impulit fratres Ioseph, Dauidem, & alios innumerabiles. Quæ igitur potest esse diligentia, uel circumspectio, par astutissimo hosti?

Hic teneamus dulcissimam consolationem: Apparuit filius Dei, ut destruat opera Diaboli. Custos est filius Dei Ecclesie suæ, sicut inquit: Nemo rapiet oues meas ex manibus meis. Ipse protegit nos, & simul Spiritu suo sancto confirmat mentes in ueris sententijs: & ut incoat æternam uitam, ita & motus bonos, fidem, dilectionem Dei, ueram inuocationem, spem, castitatem, & alias uirtutes in cordibus accendit.

Nequaquam sumus Pelagiani, sed reuerenter gratias agimus Deo æterno, patri Domini nostri IESU Christi, & Filio eius

eius IESV Christo, & Spiritui sancto, cum pro toto beneficio restitutæ salutis hominum, tum uerò pro hoc ipso beneficio, quod in Ecclesia habitat filius Dei, & eam sua dextra contra furores diabolorū & hominum protegit, & depellit à nobis diabolos, & in hac tanta infirmitate nostra nos sustentat, & uerbo accendit in mentibus agnitionem Dei, & confirmat ac regit corda Spiritu suo sancto.

Hæc beneficia nobis præstari certò scimus, sicut dulcissimè dictū est apud Zachariam: Effundam super domū Dauid, & habitatores Ierusalem, spiritum gratiæ & precum. Nominat spiritū gratiæ, quia in hac consolatione testificatur filius Dei, obsignans nos Spiritu sancto, quòd sumus in gratia, & quòd liberemur ex doloribus inferorum. Deinde nominat spiritum precum, quia cum agnouimus remissionem peccatorum, iam nō fugimus Deum, non fremimus aduersus eum, sed accedimus ad eum uera fide & spe, petimus & expectamus ab eo auxilium, diligimus eum, & nos ei subiicimus: ita fit inuocatio obedientiæ.

D 2

Eodem

Eodem modo inquit Dominus: Ego
 Ioh. 14 rogabo Patrem, & alium paraclenum da-
 bit uobis, spiritum ueritatis. Accendit Spi-
 ritus sanctus lucem ueritatis in mentibus,
 & novos motus in cordibus, congruen-
 tes cum lege Dei. Hoc tantum donum a-
 gnoscamus, & grati retinere studeamus,
 & assidue nos in tantis uitae periculis tu-
 uari petamus. Nec est ociosa uoluntas, ac-
 cepto Spiritu sancto.

QUOMODO PLACEAT NOVA
 OBEDIENTIA.

LUC. 18 Phariseus apud Lucam admiratur sese,
 et sibi placet, fasciatus hac persuasione,
 quod legi satisfaciatur, & propter hanc qua-
 lem cunctis disciplinam Deo placeat. Tales
 sunt multi in genere humano, securi pro-
 pter qualem cunctis umbram disciplinae.

Sed horum arrogantiam saepe accusat
 uox diuina, ut inquit Dominus Lucae 13.

LUC. 13 Nisi poenitentiam egeritis, omnes simile-
 1. IOH. 1 ter peribitis. Et apud Ioan. Si dixerimus,
 quod peccatum non habeamus, menda-
 ces sumus. Ideo inanis est imaginatio, sine
 gentium obedientiam Deo placere sua
 dignitate, & esse meritum condigni, ut lo-
 quuntur,

quuntur, & iusticiam coram Deo, quæ sit meritum uitæ æternæ.

Postea tamen addunt, semper dubitandum esse an placeat obedientia: quia manifestum est, in singulis multum sordium esse, multa peccata ignorantia & omissionis, multos nauos non paruos.

Hic necesse est rectè erudiri conscientias de utraq; re, de infirmitate nostra, & de consolatione. Necesse est in renatis esse iusticiam bonæ conscientia & incoatâ obedientiam, ut dictum est. Et tamē in hac uita, in nostra natura, in anima, & in corde, adhuc ualde multū est sordium, quas illi magis cernunt & deplorāt, qui plus lucis habent, ut Prophetæ & Apostoli, ut nota est Pauli querela: Video aliam legem in membris meis, quæ repugnat legi mentis
Rom. 7
meæ, & me captiuum facit legi peccati

Magna adhuc in singulis caligo est, multiplex ignorantia, & multæ tristissimæ dubitationes, errores in consilijs, orti ex diffidentia, ex falsis opinionibus, & inani spe, multæ uitiosæ flammæ cupiditatum, multæ neglectiones officij, fremitus & indignationes aduersus Deum, in pœnis.

D 3

Deniq;

Deniq; stupor & infania est, nolle fateri timorem & dilectionem Dei multò frigidiorum esse, quàm esse debebat.

Hæ confessiones repetitæ sunt in Prophetarum et Apostolorum concionibus.

Psal. 143. Non intres in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in cōspectu tuo omnis uiuens. Et in *1. Ioan. 1.* Si dicimus quòd peccatum non habeamus, nos ipsos seducimus, & ueritas non est in nobis. Hæc confessio necessaria est, & arrogantia taxanda.

Reprehendus est etiam error aduersariorum, qui fingunt, homines in hac uita mortali, legi Dei satisfacere posse. Item qui dicunt, Malum concupiscentiæ nobiscum nascens non esse peccatum, nec malum pugnans cum lege seu uoluntate Dei. Hos errores manifestè refutat Paulus, *Rom. 7. & 8.* Postea etiam consolatio addenda est.

Primum statuat renatus, se reconciliatum esse Deo, sola fide, id est, fiducia Mediatoris, & personam certò reputari iustam propter filium Dei Mediatorem, gratis propter ipsius meritum.

Secundè

Secundò, confiteatur uero dolore, adhuc in renato multa peccata & magnas fordes esse, dignas ira Dei.

Tertiò, Et tamen sciat oportere incoariorobedientiam & iusticiam bonæ conscientiae: & hanc, quanquam procul abest à perfectione legis, tamen in reconciliatis Deo placere propter mediatorem deprecantem pro nobis, & suo merito tegentē nostras ingentes & inenarrabiles miserias. Ita propter eum & persona recipitur, & postea placent opera, & in utroq; fides luceat. Ideo Petrus inquit: Offerte hostias 1. Pet. 2. spirituales acceptas Deo per IESVM Christum. Hæc consolatio proposita est in capite 8. ad Roman. Nulla nunc Rom. 9 condemnatio est his, qui in Christo IESV ambulant. Et Rom. 6. Non estis sub lege, Rom. 6 sed sub gratia.

Ibi hoc ipsum queritur, an placeat obedientia, cum legi non satisfaciat. Respondet Paulus: Placere, quia non simus sub lege, id est, damnati lege: sed sub gratia, id est, reconciliati seu recepti in gratiam. Roman. 8. Quis condemnabit? Christus pro Rom. 8. nobis mortuus est, & resurrexit, qui est

ad dexteram Dei, & pro nobis interpellat, id est, Placent sancti propter Filium, qui & obtulit pro nobis suam obedientiam, & pro nobis interpellat.

Hæc dicta opponenda sunt dubitationi, ne fides & inuocatio extinguantur. Nā dubitatio languefacit inuocationem.

Postquam igitur scimus, & necessariam esse nouam obedientiam, & auxilium nobis certò donari, & placere hanc, quam mutilam & mendicam obedientiam, agnoscamus immensam Dei misericordiam, & pro ea gratias agamus, & sit maior cura regendi omnes actiões, quia scimus & iuari nos, & Deo hanc obedientiam propter filium placere. Et semper in conspectu sit hæc necessitas: Si effunduntur beneficia Dei, iustificatio & regeneratio, amitti uitam æternam, iuxta illud, Super-

2. Cor. 5

induemur, si tamē non nudi reperiemur.

Rom. 8

Et Rom. 8. Si quis spiritum Christi non habet, hic non est eius. Ac semper in iustificatione simul fit incoatio nouitatis.

LUC. 23

Latro pendens in cruce, habet bona opera interiora & exteriora, dolet se peccasse, & fatetur se iustè puniri. Deinde & fide

fide agnoscit Salvatorem, & petit ab eo salutem, ideoq; audit expressam absolutio- nem, & concionem de uita æterna, & pro- missionem, & acquiescit in hac uoce Mes- siæ, & se Deo subiicit, & non impatienter fert supplicium, sed lætatur agnitioe Mes- siæ, & spe uite æternæ, et Deo gratias agit: præterea ut extet signum confessionis, refutat maledicentem Christo.

Hæc in eo fiunt, quia hic ipse Messias socius supplicij, uerbo mentē eius docet, et in ea ipsa consolatione λόγος in isto effi- cax est, & per eum æternus Pater effundit Spiritū sanctum in cor huius auditoris, ut accendat læticiam in eo, dilectionem, in- uocationem, spem uitæ æternæ, & alias uirtutes.

DE PRAEMIIS

Paulus inquit, Donū Dei est uita æter- Rom. 6
na per Christum IESVM Dominum
nostrum: & reconciliati seu iustificati, si-
mul sunt cohæredes Filij Dei propter
ipsum, non propter propria merita.

Fides accipiens remissionem peccato-
rum ac iustificationem, & spes uitæ æter-
næ, nituntur filio Dei Mediatore, ut ex-
presse

Ioan. 6 preste dictum est, Hæc est uoluntas Patris, ut omnis credens in filium, habeat uitam æternam. Et *Rom. 5*. Iustificati fide, pacem habemus apud Deum, per Dominum nostrum IESVM Christum, per quem & accessum habemus fide in gratiã hanc, in qua stamus, & gloriamur spe uitæ æternæ.

Psal. 142 Coniungit fidem & spem, & affirmat utranq; nisi mediatore, et manifestum est, spem non debere nisi nostris operibus, quia dictum est, Nõ iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens: sed ut propter solum filium Dei agentes pœnitentiam reputantur iusti fide, & propter eum & per eum uiuificantur: ita propter eum, & non propter nostra merita, donatur uita æterna: sicut latro in cruce audit hanc promissionem, *Luc. 23* Hodie eris mecum in paradiso.

Hose. 13 Nec somniandũ est, filium Dei tantum præparationẽ ad uitam æternã nobis meruisse, aut dare, & nos postea nostris operibus mereri uitam æternã: sed sit in conspectu dictum dulcissimum, O mors ero mors tua, & pestis tua ô inferne. Propter filium Dei, & per eum liberamur à morte æternæ

æterna, & transferimur in uitam æternā,
 sicut ipse inquit, Ego uitam æternam do
 eis. Et 1. Ioan. 5. Qui habet filium, habet
 uitam. Ac sit spes certa & firma, sicut Pe-
 trus inquit: Perfectè sperate, id est, non
 dubia opinione, sed firma spe expectate
 uitam æternam, uidelicet propter media-
 torem. Et rectè Augustinus inquit in li-
 bro Meditationum, Totius fiducia certitudo
 est in sanguine Christi.

1. Ioan. 5

1. Pct. 1

Vtruncq; certissimum sit, agentem pœ-
 nitentiam propter filium Dei gratis fide
 accipere remissionem peccatorum, & iu-
 stificationem, & hunc esse hæredem uitæ
 æternæ, sicut Paulus inquit: Quicumque
 spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei: Si au-
 tem filij, hæredes Dei &c.

Rom. 8

Et tamen simul uerum est, eos qui ef-
 fundunt Spiritum sanctum, deficientes à
 fide, aut ruentes contra consciētiam, nec
 redeunt ad Deum per pœnitentiam, non
 esse hæredes, sicut dicitur ad Galat. Qui
 talia agunt, regnum Dei non possidebūt.

Gal. 5

Et 1. Timot. 1. Milita bonam militiam, ha-
 bens fidem, & bonam conscientiam, quā
 quidam repellentes, circa fidem naufragi-
 um fe-

1. Tim. 1

Matt. 25 um fecerunt. Et *Matt. 25*. Esuriui, & non dedistis mihi manducare. Et ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in uitam æternam.

Ceterum etsi uita æterna datur propter filium Dei renatis, tamen simul etiam est merces bonorum operum, sicut dicitur:

Matt. 5 Merces uestra copiosa est in cœlis. Ut patrimonium est merces laborū filij, etiam si propter aliam causam filio attribuitur.

Præterea addidit Deus bonis operibus suas quasdam promissiones: quare & pro bonis operibus sanctorum tribuit Deus etiam in hac uita multa spiritualia & corporalia bona, aliàs aliter, ut ipsi sua inenarrabili sapientia placet: 1. *Timot. 4*. Pietas

habet promissiones præsentis & futuræ

uitæ. *Marci 10*. Recipient centuplū in hac uita, sed cum tribulatione, & post hanc ui-

Matt. 10 tam, uitam æternam. *Matth. 10*. Qui dedit rit potum uni ex minimis propter doctri-

nam, non perdet mercedem. *Luc. 6*. Da-

Exo. 20 te, & dabitur uobis. *Exo. 20*. Honora patrem & matrem, ut sis longæuus supra ter-

Esa. 33 ram. *Esa. 33*. Panis ei dabitur, aquæ eius erunt certæ: Regem in decore uidebunt:

id est,

id est, pro obedientia & bonis operibus
Deus dat tranquillas politias, honestam
& placidam gubernationem &c. *Esaia* Esa. 58
58. Frange esurienti panem tuum, & eris
sicut hortus irriguus &c.

Et notum est exemplum uiduæ Sare- 3. Re. 17
ptanæ. Et *Psaltes* dicit: *Opes & diuitiæ in* Psal. 112
domo eius. Quia enim in hac mortali &
ærumnosa uita Deus Ecclesiam colligit,
& uult eam esse honestam congregatio-
nem: præbet ei aliqua hospitia mediocria,
præbet nidos pijs familijs, puerperis, edu-
cationi puerorum, propagationi doctri-
næ, denique uult conseruare generis huma-
ni societatem, œconomias & politias: &
quidem ideo, ut colligi Ecclesia possit.

Quare propter sanctorum preces, &
propter eorum diligentiam, & propter
communem necessitatem, tribuit aliquan-
do gubernationem minus turbulentam,
pacem, fœcunditatem agrorum, et alia bo-
na: ut propter Ioseph, Naaman, Danie- Ier. 19
lem, regna illa feliciora erant. Et *Ieremi-*
as cap. 19. præcipit, ut exules in Babylone
petant hospitio pacem, & salutarem gu-
bernationem. Sicut etiam sæpe propter
Eccle

Ecclesiæ delicta cumulantur pœnæ: ut in pœna tribus Benjamin, Davidis, & alijs conspicitur. Vult autem Deus intelligi hæc beneficia corpori necessaria, & sciri uult ea diuinitus tribui. Vult in eis petendis exerceri fidem, ut suo loco copiosius dicimus. Nunc ideo hæc pauca addidimus, ut in hac confessione etiam extet testimonium in nostris Ecclesijs, doctrinam de bonis operibus ueram & necessariam fideliter proponi.

DE DISCRIMINE PECCATORVM.

Cum dictum sit, in renatis manere peccata, necesse est tradi discrimen. Nam ex dicto Lucæ 11. Vadit & assumit septem alios spiritus nequiores se, & ingressi habitant ibi, &c. & ex similibus dictis, manifestum est, aliquos renatos contristare & excutere Spiritum sanctum, et rursus abijci à Deo ac fieri reos iræ Dei, & æternarum pœnarum. Et Ezech. 33. scriptum est: Cum recesserit iustus à iusticia sua, & fecerit iniquitatem, morietur in ea: & cum recesserit impius ab impietate sua, & fecerit iudicium & iusticiam, uiuet in ea.

Necesse

Necesse est igitur discerni peccata, quæ in sanctis in hac mortali uita manent, nec excutiunt spiritum sanctum, ab alijs peccatis, propter quæ homo rursus fit reus iræ Dei & æternarum pœnarum. Et Paulus discernit peccatum regnans, & non regnans. Et alibi inquit: Si secundum carnem uiuetis, moriemini: si actiones carnis spiritu mortificabitis, uiuetis.

Rom. 5

Rom. 8

Tradit autem regulam in epistola ad Timotheum: Milita bonam militiam, retinens fidem, & bonam conscientiam. Cum igitur homo non retinet fidem, sed aliquam fundamenti partem, id est, aliquem articulum fidei, siue sciens, siue errore amittit, aut idola approbat: ut multi qui falsis dogmatibus decipiuntur, aut non sustentant se consolatione fidei, sed superantur dubitatione aut desperatione, aut uiolant ullum præceptum Dei contra conscientiam, effundunt Spiritum sanctum, & rursus fiunt rei iræ Dei, & pœnæ æternæ: & nisi fiat conuersio, tales morientes abijciuntur in æternas pœnas.

1. Tim. 2

De his inquit Paulus: Si secundum carnem uiuetis, moriemini. Et 1. Corinth. 6.

Rom. 8

1. Cor. 6

Nec

Nec scortatores, nec adulteri, nec idolat
 træ &c. possidebunt regnum Dei. Et iura
 Eze. 18 mentum clarè dicit: Viuo ego dicit Domi
 nus, nolo mortem peccatoris, sed ut con
 uertatur & uiuat. In iuramento partes
 duæ copulatæ sunt, conuersio & uita. Po
 stulat Deus, & quidem iuramento, con
 uersionem. Quare non placent ei, retinen
 tes propositum peccandi.

Complectimur autem in hoc numero,
 & peccata omissionis affectatæ, id est, af
 fectatam negligentiam in officio, quæ pu
 gnat cum dicto: Hoc requiritur, ut fideles
 simus: & ignorantiam affectatam, qualis
 est Pharisaica, & infinitæ multitudinis,
 quæ ueram Ecclesiæ doctrinam non stu
 det inquirere, & ignara retinet idola, aut
 etiam sauciã adiuuat in defensione
 idolorum.

Dictum est de lapsibus, quibus excuti
 tur spiritus sanctus. Alia, sunt peccata in
 renatis, retinentibus fidem & bonam con
 scientiam, quæ non sunt corruptelæ fun
 damenti, nec sunt delicta contra conscien
 tiam: sed sunt reliquiæ peccati originis, ca
 ligo, dubitationes, carnalis securitas, er
 rantes

rantes flammæ uitiosorum affectuum, & omisiones, uel ignorantia nō affectata.

Hæc mala extenuant quidam, & nominant deformitates præter legem Dei. Sed hæc cœcitas ualde reprehendenda est, & utrunq; considerandum: magnitudo mali in hac tota immundicie, quæ est contra legi & uoluntati Dei: & rursus magnitudo misericordiæ & beneficij filij Dei, regentis hæc tristitia & magna uulnera in hac misera natura.

Iubet autem Paulus his malis repugnare spiritu, id est, Atticus, Scipio, frenant uitiosos affectus ratione: sed Ioseph, Paulus, frenant spiritu, id est, Spiritus sancti motibus, uero dolore, uera fide, timore Dei & inuocatione.

Dolet Paulus, sentiens dubitatiões, aut alios errantes motus: & fide statuit, hanc immundiciem tegi à mediatore: & timore Dei se reprimit, ne obtemperet iræ, aut alijs errantibus motibus. Et simul inuocat Deum, & petit auxilium, Cor mundum crea in me Deus. *psal. 50*

Cum hoc modo repugnamus prauitati, quæ adhuc reliqua est in renatis, teguntur

E tur

tur hæc mala, & dicitur peccatum non regnans, seu ueniale: & non effunditur Spiritus sanctus. Hanc doctrinam de discrimine peccatorum ueram, perspicuam, & Ecclesiæ necessariam esse, manifestum est. De qua tamen quales labyrinthi disputationum sint in libris Aduersariorū, multi norunt.

Postquam uerò breuiter exposuimus summam doctrinæ de iustificatione, nunc & argumenta, quæ contra hanc sententiā obijciuntur, explicanda & refutanda erant. Sed quia alij alia obijciunt, confessionem nostrā recitauimus, & offerimus nos ad longiores explicaciones in singulis membris confessionis.

DE ECCLESIA.

Vult Deus intelligi, genus humanum non casu nasci, sed à Deo conditum esse, & conditum non ad æternum exitum, sed ut colligat sibi in genere humano Ecclesiam, cui in omni æternitate communicet sese, suam sapiētiam, bonitatem, & lætitiā. Et uult conspici filium propter quem, & per quem inenarrabili sapiētia
entia

entia & immensa misericordia hanc miseram naturam hominum restituit. Ideo semper in genere humano cœtum esse uoluit, cui tradidit doctrinam de Filio, & in quo filius ipse instituit & conseruauit ministerium custodiendæ & propagandæ eius doctrinæ, per quam & efficax fuit, est, & erit. Et multos ad se conuertit, sicut manifestè inquit Paulus: Euangelium est potentia Dei, ad salutem omni credenti.

Sed mirandum & dolendum est, maximam partem generis humani horribili furore contemnere uocem & testimonia Dei, & filium Dei: & in ipso cœtu, qui nomē habet Ecclesię, multas dilaceratiões semper factas esse, & ueram Ecclesiam ab externis et domesticis hostibus oppugnatam esse. Hęc dissidia cum homines intuentur, & quidem uident imperijs, multitudine & gloria antecellere eos, qui alias doctrinas pugnantes cum Euangelio amplectuntur, dubitant an sit aliqua Dei Ecclesia, quænam, & qualis, & ubi sit.

Ac prophanis dijudicatio difficilis est: sed uera Ecclesia scit ex testimonijs diuina-

nis, unde sint tanti hominum furores, & inter eos tamen seruari Ecclesiam Dei: & discernit eam à cæteris gentibus, & scit quanam, qualis, & ubi sit.

Vt igitur contra has dubitationes magis confirmarentur omnes sancti, articulus in symbolo propositus est: Credo esse Ecclesiam sanctam catholicam. Hac professione affirmamus, non abiectum esse totum genus humanum à Deo, sed esse, & mansuram esse aliquam ueram Ecclesiam, ratas esse Dei promissiones, adhuc regnare filium Dei, recipere & saluare inuocantes. Et hac erecti consolatione, Deo gratias agimus, & eum inuocamus, & petimus, accipimus, & expectamus aeterna bona.

Propter hanc commonefactionem & consolationem articulus in Symbolo recitatur, cum quidem hæc ipsa doctrina de conseruatione Ecclesiæ sæpissimè repetita sit in concionibus diuinis, ut Esaiaë 59. Hoc foedus meum cum eis, dicit Dominus, Spiritus meus qui est in te, & uerba mea quæ posui in ore tuo, non recedent ab ore tuo, nec ab ore seminis tui, dicit Dominus

Es/4.59

Dominus, deinceps & in sempiternum.
 Et Dominus inquit, Ego uobiscum sum *Mat. 28*
 omnibus diebus, usq; ad consummatio-
 nem seculi. Est & hæc dulcis consolatio,
 quòd non alibi sint hæredes uitæ æternæ,
 nisi in cœtu uocatorũ, iuxta illud: Quos *Rom. 8*
 elegit, hos & uocauit.

Non uagentur animi, intuentes hoc la-
 cerum corpus Ecclesie, & somniantes for-
 tassis alibi aliquos qui ignorant Euange-
 lium, tamen esse sanctos & domicilium
 Dei, Fabium, Scipionem, Aristidem, &
 similes. Sed huc refer oculos. In hoc cœ-
 tu uocatorum certò scias aliquos electos
 esse, & ad hunc cœtum te adiungito, con-
 fessione & inuocatione. Sicut dicit *Psal. 26*
 26. Vnum petij à Domino, hoc requiro,
 ut habitem in domo Domini, omnibus
 diebus uitæ meæ, ut uideam uoluntatem
 Domini, & uisitem templum eius.

Non igitur de Ecclesia, tanquã de Idea
 Platonica loquimur, sed Ecclesiam mon-
 stramus, quæ conspici & exaudiri potest,
 iuxta illud: In omnem terram exiuit sonus *Psal. 18*
 eorum. Vult exaudiri filium æternus pa-
 ter, in toto genere humano, sicut inquit,

E 3 Hunc

Mat. 17 Hunc audite. Et *Psal. 2.* Ego constituo
Psal. 2 regem meum in monte Sion, prædicabo
 præceptum: Dominus dixit ad me, filius
 meus es tu, ego hodie genui te, Et nunc
 reges intelligite &c.

Dicimus igitur, Ecclesiam uisibilem in
 hac uita, cœtum esse amplectentium Eu-
 angelium Christi, et rectè utentium Sacra-
 mentis, in quo filius Dei per ministerium
 Euangelij est efficax, & multos ad uitam
 æternam regenerat. In quo cœtu tamen
 multi non sunt sancti, sed de uera doc-
 trina consentientes: ut Mariæ tempore
 erant Ecclesia, Zacharias, Simeon, Io-
 seph, Elisabeth, Maria, Anna, Pastores,
 & alij multi, qui de pura doctrina consen-
 tiebant, & audiebant non Saducæos aut
 Phariseos, sed Zachariam, Simeonem,
 Annam, Mariam, & similes &c. Nam et-
 iam cum ualde exiguus cœtus est, tamen
 Deus aliquas reliquias seruat, quarum
 uox & confessio exauditur, & subinde
Esa. 1 ministerium instaurat, iuxta illud: Nisi
 Dominus reliquisset nobis semen, sicut
 Sodoma essemus &c.

Itaque quæ sit Ecclesia, & qualis sit, &
 ubi

ubi sit, hæc descriptio indicat, sumta ex manifestis testimonijs diuinis. Nihil dubium est, Ecclesiam alligatam esse ad Euangelium, ut Paulus inquit: Si quis aliud Euangelium docet, anathema sit. Et Ioan. Gal. 1
 10. Oues meæ uocem meam audiunt. Et Ioan. 10
 Ioan. 14. Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & pater meus diliget eum, & ueniet ad eum, & mansionem apud eum faciemus. Et Ioan. 17. Sanctifica eos Ioan. 17
 in sermone tuo, sermo tuus est ueritas.

Non sunt igitur membra Ecclesie Dei, etiamsi titulum & imperia tenent, Saducæi, Pharisei, & similes, Pontifices, & alij, qui aliam doctrinam proponunt, dissentientem ab Euangelio, & stabiliunt idola pertinaciter.

Manifestum est autem, aliud genus doctrinæ, dissentiens ab Euangelio, aduersarios tradere & propugnare, qui docent legem Dei impleri obedientia nostra in hac uita, & hanc obedientiam mereri remissionem peccatorum. Item, Hac obedientia homines iustos esse coram Deo: Item, Præuam concupiscentiã non esse peccatum, nec malum pugnans cum lege Dei.

E 4 Item,

Item, dubitandum esse cōuersis, an sint in gratia, & hanc dubitationem non esse peccatum. Item, Inuocandos esse homines mortuos. Item, Cultus Dei esse discrimina ciborum, uota monastica, & alios ritus sine mandato Dei electos. Item, Oblationem in missa mereri facienti & alijs uiuis & mortuis remissionem peccatorum, & alia. Item, alias prophanationes Sacramenti multiplicēs & horrendas.

Item, Episcopos posse instituere cultus Dei, & peccata mortalia esse uiolationem cultuum, qui ab eis instituuntur. Item, Possesse legem de cœlibatu imponere ulli ordini hominum. Item, Enumerationem singulorum delictorum necessariam esse ad remissionem peccatorum. Item, Satisfactiones Canonicas, compensationes esse pœnarum purgatorij.

Item, Synodos, in quibus soli Episcopi dicunt sententias, non posse errare. Item, Qui consecrant olea, & alias res sine mandato diuino, & tribuunt eis uim diuinam contra peccata & diabolos & morbos. Item, Qui inuocationes ad certas statuas approbant, quasi ibi plus sit auxiliij. Item,
Qui

Qui interficiunt homines honestos, tantum quia hos errores improbant, & ueritatem profitentur.

Hæc cum sint palam ethnica & idololatrica, manifestum est, defensores eorum non esse membra Ecclesiæ, sed dominari, sicut Pharisei & Saducei dominabantur. Interea tamen fuerunt, sunt, & erunt Ecclesia Dei, homines retinentes fundamentum, etiamsi alij plus, alij minus lucis habuerunt, habent, et habebunt. Et interdum etiam sancti stipulas extruunt supra fundamentum, cum præsertim in hac temporum miseria multis qui habent initia fidei, non concedatur, ut erudiri, & cum doctioribus colloqui possint. Hi sunt tamen in eorum numero, quibus iubet Deus parci. Ezech. 9. Qui gemunt et dolent, propterea quod errores stabiliuntur. 1. Cor. 3
Eze. 9

Præcipue igitur ex uoce doctrinæ iudicandum est, & iudicari potest, quæ & ubi sit uera Ecclesia, quæ uoce ueræ doctrinæ, deinde & legitimo usu Sacramentorū ab alijs gentibus discernitur: & quæ sit uox ueræ doctrinæ, ostendunt ipsa scripta Prophetica & Apostolica, & Symbola. In his

E 5 non

non est ambigua doctrina de fundamento, uidelicet de articulis fidei, de essentia & uoluntate Dei, de filio redemptore, de lege, de promissionibus, de usu Sacramentorum, de ministerio. Et manifestum est, nulli creaturæ, non angelis, non hominibus concessum esse, mutare doctrinam à Deo traditam.

Ioan. 18 Qualis autem sit Ecclesia, ostendit filius Dei, inquit: Regnum meum non est de hoc mundo. Item, Sicut pater meus misit me, sic ego mitto uos. Colligitur uoce ministrorum Euangelij æterna Ecclesia Deo. Hoc immensum beneficium Dei agnoscere & grati celebrare debemus.

Eph. 4 Quanquam autem Ecclesia est cœtus, qui conspici & exaudiri potest, tamē discernendus est ab imperijs politicis, seu gentibus gladium. Nec iure diuino Episcopi habent potestatem gladio puniendi non obediētes, nec imperia mundi occupandi, & tamen in ea ordo est, iuxta illud: Ascendit, dat dona hominibus, Apostolos, Prophetas, Euangelistas, Pastores & Doctores.

Filius Dei est summus sacerdos, unctus ab

ab æterno patre, qui ut non funditus intereat Ecclesia, ministros Euangelij ei attribuit, partim à se immediatè uocatos, ut Prophetas & Apostolos, partim uocatione humana electos. Nam & Ecclesiæ electionem approbat, & immensa bonitate efficax est, etiã sonante Euangelio per electos suffragijs, aut nomine Ecclesiæ.

Retinemus igitur & in nostris Ecclesijs publicũ ritum ordinationis, quo commendatur ministerium Euangelij uiris electis, quorum mores & doctrinam prius exploramus.

Et de dignitate ministerij fideliter docemus Ecclesias. Nihil dici maius potest, quàm quod filius Dei inquit: Sicut pater Ioan. 20 meus misit me, sic et ego mitto uos: Ostendit & quæ mandata det, prædicare Euangelium: & affirmat, se per uocem illorum efficacem fore, sicut pater ostendit se efficacem esse per filium.

Proponimus et mandata Dei: Qui uos Luc. 10 audit, me audit: qui uos spernit, me spernit. Item, Obedite præpositis uestris. Nec Heb. 13 tamen hæc dicta regnum constituunt extra Euangelium, sed obedientiam præcipiunt.

unt, debitam uoci Euangelij: & ad ministerium hæc pertinent, docere Euangelium, administrare Sacramenta, uocem absolutionis impertire petentibus, qui non perseverant in manifestis delictis, ordinare ministros Euangelij ritè uocatos & exploratos, exercere iudicia Ecclesiæ legitimo modo: de ijs qui manifestorum criminum in moribus aut doctrina rei sunt, & contra contumaces, sententiam excommunicationis ferre, & conuersos rursus absoluerè & recipere. Hæc ut ritè fiant, etiam Consistoria in Ecclesijs nostris constituta sunt.

Diximus autem in descriptione Ecclesiæ, multos in hac uisibili Ecclesia esse non sanctos, qui tamen externa professione ueram doctrinam amplectuntur: quia Donatistas improbamus, qui finxerunt, ministerium eorum qui non sunt sancti, non esse efficax.

Improbamus & colluuiem Anabaptisticam, quæ finxit Ecclesiam uisibilem, in qua omnes sint sancti, Ac fatemur, de Ecclesia uisibili in hac uita sentiendū esse, sicut inquit Dominus Matth. 13. Simile est regnum

Mat. 13

regnum cœlorum sagenæ missæ in mare,
 qua boni & mali pisces colliguntur. Sed
 tamen hi qui fiunt hostes ueræ doctrinæ,
 desinunt esse membra huius uisibilis con-
 gregations, iuxta hoc dictum: Si quis ali- *Gal. 1*
 ud Euangelium docet, anathema sit.

DE SACRAMENTIS.

Discernunt Ecclesiam à cæteris genti-
 bus, & ritus quidam diuinitus insti-
 tuti, qui nominantur usitatè Sacramenta:
 ut Baptismus, & Cœna Domini: quæ ta-
 men non sunt tantum signa professionis,
 sed multo magis (ut uetustas dixit) signa
 gratiæ: id est, sunt cæremoniæ additæ pro
 missione Euangelij de gratia: id est, de gra-
 tuita remissionē peccatorum, & de recon-
 ciliatione, & de toto beneficio redemptio-
 nis: quæ ita instituta sunt, ut singuli eis
 utantur: quia sunt pignora & testimonia,
 quæ ostendunt, ad singulos pertinere be-
 neficia in Euangelio promissa. Nam uox
 Euangelij generalis est. Hanc testatur hic
 usus, pertinere ad singulos qui Sacra-
 mentis utuntur.

DE BAPTISMO.

Baptismus

BAptismus est integra actio, uidelicet
 mersio, & uerborum pronuntiatio:
 Ego baptizo te in nomine patris, & filij,
 & spiritus sancti. In his uerbis summam
 doctrinæ Euangelij comprehensam, saepe
 enarramus. Ego baptizo te: id est, ego te-
 stificor hac mersione te ablui à peccatis, et
 recipi iam à uero Deo, qui est pater Domi-
 ni nostri IESV Christi, qui te per filium
 IESVM Christum redemit, & sanctifi-
 cat te spiritu sancto. In huius ueri Dei no-
 men, id est, inuocationem, te baptizo,
 quem agnosces & inuocabis, & discernes
 ab omnibus commenticijs numinibus: &
 certò statues tibi tribui beneficia, quæ in
 Euangelio promisit: te esse membrum Ec-
 clesiae Dei, quæ per filium redempta est, &
 sanctificatur à Spiritu sancto.

Hunc intellectum huius foederis tene-
 ant hi, quorum ætas iam doctrinæ capax
 est: & hac testificatione confirmati, cre-
 dant sibi remitti peccata, & se uerè esse
 membra Ecclesiae Dei, & uera fide uerum
 Deum inuocent: sicut Abraham cogi-
 tans de circuncisione, intuebatur promif-
 sionem uenturi seminis, intelligebat se
 mem-

membrum esse Ecclesiae Dei, & tolli ma-
ledictionem à se quoque per hoc semen, de
quo dictum erat in promissione: In semi- *Gen. 12*
ne tuo benedicentur omnes gentes.

Sic & Petrus docet, Baptismum esse sti- *1. Pet. 3*
pulationem bonae conscientiae erga Deum,
per resurrectionem IESU Christi, qui
est ad dexteram Dei. Nominatim ait esse
stipulationem, qua Deus tecum foedus fa-
cit, & te sanatis uulneribus tuae conscien-
tiae recipit, & tu uicissim cum Deo facis
foedus, ut hunc uerum Deum inuoces, &
credas te per filium Dei resuscitatum ex
morte, & regnantem, saluari.

Ita efficax est in te hic filius Dei, sedens
ad dexteram aeterni patris, sicut & Paulus
inquit ad Galat. Qui baptizati estis, Chri- *Gal. 3*
stum induistis. Et dari Spiritum sanctum
in baptismo, affirmat ad Titum, cum ait, *Tit. 3*
Per lauacrum regenerationis, & renoua-
tionis per Spiritum sanctum. Et in Ioan. *Ioan. 3*
dicitur: Nisi quis renatus fuerit ex aqua
& spiritu, non potest intrare in regnum
caelorum.

Docemus igitur, necessariū esse Baptis-
mum: & semel tantum baptizamus singu-
los,

los, sicut circuncisio semel tantum in singulis fiebat, sed doctrinam de significatione & fœdere mutuo utilissimam, sæpe commemoramus.

Mat. 10 Retinemus & infantium baptismum: quia certissimum est, promissionem gratiæ ad infantes etiam pertinere, & ad eos tantum qui Ecclesiæ inseruntur. Quia de his dictum est: Sinite paruulos ad me uenire, quia talium est regnum cœlorum. Et Origènes scribit in 6. cap. ad Rom. Ecclesiam ab Apostolis accepisse morem baptizandi infantes. Nec iudicamus hunc morem tantum ociosam cæremoniam esse, sed uerè tunc à Deo recipi & sanctificari infantes: Quia tunc inseruntur Ecclesiæ, ac ad tales promissio pertinet. Extant autem de hac re multa scripta in nostris Ecclesijs edita, quibus refutantur Anabaptistæ.

DE COENA DOMINI.

ET Baptismus, & Cœna Domini, sunt Epignora & testimonia gratiæ, ut antea dictum est, quæ de promissione, & tota redemptione nos cõmonefaciunt, & ostendunt

dunt beneficia Euangelij ad singulos pertinere, qui his ritibus utuntur. Sed tamen hoc discrimen est: per Baptismum singuli inseruntur Ecclesiæ, sed cœnam Domini simul etiam uoluit Dominus esse neruum publicæ congregatiõis. Vult enim Deus ministerium Euangelij publicum esse, nõ uult in latebris tantum inclusam teneri Euangelij uocem, sed exaudiri eam: uult se agnosci & inuocari à toto genere humano. Ideo uult publicos & honestos esse congressus, & in his uult sonare Euangelij uocem, uult se ibi inuocari & celebrari. Vult etiam hos ipsos congressus, testes esse confessionis & seiunctionis Ecclesiæ Dei, ab aliarum gentium sectis & opinionibus.

Conuenit Ioannes Ephesi cum suo cœtu, & docet Euangelium, & usu Sacramenti totus cœtus ostendit se hanc doctrinam amplecti, & hunc Deum inuocare, qui Euangelium tradidit, & seiunctum se esse à Dianæ, Iouis, & aliorum idolorum cultoribus. Vult enim Deus conspici & audiri suam Ecclesiam in mundo, & uult seiunctam esse multis publicis signis à reliquis

F liquis

liquis gentibus. Sic haud dubie suos coetus habuerunt primi patres, Adam, Seth, Enoch, Noë, Sem, Abraham: & deinceps politia Israël habuit multos ritus, ut se iunctio illa à gentibus esset conspectior.

Addidit etiam Dominus peculiarem
Mat. 18 promissionem congregationi: Vbicunq;
 duo aut tres congregati sunt in nomine
Mat. 18 meo, ero in medio eorū. Item, Quicquid
Psa. 149 petent consentientes, fiet eis. Et in Psalm.
 Laus eius in Ecclesia sanctorum.

Sintq; promissiones, in quibus Deus affirmat se Ecclesiam seruaturū esse, eò dulciores, quia intelligimus eum publicum ministerium in cōgressibus honestis conseruare & restituere: sicut & in ipsis uerbis Cœnæ inclusa est hæc promissio, cum
Mat. 26 iubet annunciari mortem Domini, & hæc Cœnam distribui donec uenerit.

Vt igitur reuerentia maior sit in huius Sacramenti usu, ueræ causæ institutionis cogitentur, quæ ad publicam congregationem, & ad singulorum consolationem pertinent.

Prima causa est: Filius Dei uult in publica & honesta congregatione sonare uocem

uocem Euangelij. Huius congregationis uinculum uult esse hanc sumtionem, quæ summa reuerentia facienda est, cum ibi testimonium exhibeatur mirandæ societatis Domini & sumentium: de qua reuerentia Paulus loquitur, inquit: Qui sumit indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini. 1. Cor. 11

Secunda, uult & concionem, & ipsum ritum prodesse ad conseruationem & propagationem memoriæ passionis, resurrectionis, & beneficiorum suorum.

Tertia, uult quemlibet sumentem hoc testimonio singulariter confirmare, ut statuat ad se pertinere beneficia Euangelij, cum concio sit communis: & hoc testimonio, hac sumtione ostendit te ipsius membrum esse, & te ablutum esse sanguine suo, & facere se hoc fœdus tecum: Ma Ioan. 13
nete in me, & ego in uobis: Item, Ego in eis, & tu in me.

Quarta, uult hanc publicam sumtionem, confessionem esse, qua ostēdas, quod doctrinæ genus amplectaris, cui cœtui te adiungas. Vult & gratias agi publicè & priuatim in hac ipsa cœremonia, Deo æter-

no Patri, Filio, et Spiritui sancto, cum pro cæteris beneficijs, tum nominatim pro hoc immenso beneficio redemptionis & saluationis. Vult & ipsis Ecclesiæ membris inter sese uinculum esse mutuae beneuolentiæ. Ita multi fines concurrunt.

Harum maximarum caussarū commemoratione inuitantur homines ad Sacramenti reuerentiam & usum. Et docemus, quomodo proffit usus. Apertè damnamus portentosum errorem Monachorū, qui scripserunt, sumtionem mereri remissionem peccatorum, & quidem ex opere operato, sine bono motu utentis. Hæc Pharisaica imaginatio pugnat cū dicto, *Habac. 2* Iustus sua fide uiuet. Sic igitur erudimus Ecclesiam, accessuros ad Cœnam Domini oportere pœnitentiam, seu conuersionem afferre, & accensa iam fide in cogitatione de morte & resurrectione, & beneficijs filij Dei, quærere hic confirmationem huius fidei: quia in usu Sacramenti fit testificatio, quæ ostendit, ad te quoq; pertinere beneficia filij Dei. Fit & testificatio, quòd te sibi membrum adiungat, & quòd sit in te, sicut dicit: Ego in uobis &c.

Ioan. 17

Mone

Monemus etiam, ne existiment propter hoc opus, seu hanc obedientiam remitti peccata, sed ut fiducia intueantur mortem & meritum filij Dei, & resurrectionem eius. Et statuunt propter ipsum nobis peccata remitti, & uelle eum hanc fidem hac commonefactione & testificatione confirmari. Cum hoc modo fides, consolatio, gaudium conscientiae & gratiarum actio crescunt, prodest sumtio. Nec admittuntur ulli ad communionem, nisi prius à Pastore aut Collegis eius auditi sunt, & absoluti. In hac exploratione interrogantur & saepe erudiuntur rudiores, de tota doctrina: & deinde absolutio promulgatur.

Docentur etiam homines, Sacramenta esse actiones diuinitus institutas, & extra usum institutum res ipsas non habere rationem Sacramenti, sed in usu instituto in hac communionem uerè & substantialiter adesse Christum, & uerè exhiberi sumentibus corpus & sanguinem Christi: Christum testari quòd sit in eis, & faciat eos sibi membra, et quòd abluerit eos sanguine suo, sicut & Hilarius inquit: Hæc accepta

& hausta efficiunt, ut & nos in Christo, & Christus in nobis sit.

In ipso autem ritu seruamus morem usitatum uniuersae Ecclesiae ueteris, Latinae & Graecae. Non fiunt priuatae Missae, hoc est, tales in quibus non fiat distributio corporis & sanguinis Christi: sicut nec uetus Ecclesia aliquot seculis post Apostolos, tales Missas habuit, ut descriptiones ueteres apud Dionysium, Epiphani-
 3. COR. 11 um, Ambrosium, Augustinum, & apud alios ostendunt. Et Paulus expresse iubet, simul fieri multorum communionem.

Itaque in publica & honesta congregatione recitantur aut canuntur preces, & symbolum, & lectiones distributae in dies festos usitato more. Deinde fit con-
 cio de beneficijs filij Dei, & de aliqua doctrinae parte, ut series temporum praebet argumentum. Postea recitat Pastor gratiarum actionem, & preces pro uniuersa Ecclesia, pro potestatibus, et de praesenti necessitate: & orat Deum, ut propter filium, quem uoluit fieri uictimam pro nobis, remittat nobis peccata, & nos saluet, colligat & seruet Ecclesiam.

Deinde

Deinde recitat uerba Christi, de Cœne institutione, & sumit ipse, distribuit fumentibus integrum Sacramentum: qui reuerenter accedunt, antea explorati & absoluti, & ibi suas preces ad publicas adiungunt. Ad extremum, rursus recitatur gratiarum actio.

Hunc ritum, & hanc communionem plurium, congruere cum scriptis Apostolorum, & cum consuetudine ueteris Ecclesiæ, ferè usq; ad Gregorij atatem, norunt omnes, non prorsus ignari antiquitatis: quod cum ita sit, probanda, non improbanda est nostrarum Ecclesiarum consuetudo: sed aduersarij improbantes nostram consuetudinem, defendunt multos errores, alij magis tetros, alij nouis iam artificijs fucatos.

Multi ante hoc tempus scripserunt, fieri oblationem in Missa pro uiuis & mortuis, & mereri eam facienti & alijs remissionem peccatorum ex opere operato. Et hæc plurimorum persuasio fuit, & adhuc est similis Pharisæicæ & Ethnicæ. Nam eodem modo Pharisæi & Ethnici somniabant, se ex opere operato mereri sibi &

alijs remissionem peccatorum, pacem, & alia multa bona. Aut etiam si qui minus cœci uerecundius loquebantur, & dicebant mereri ea non sine bono motu sacrificantis, tamen sacrificia ipsa fingeant esse merita & precium. Hac opinione cumulabantur sacrificia, et crescebant auerbia quæstus. Talis est Missarum mercatus, & prophanatio Cœnæ Domini, ferè in toto orbe terrarum.

Vult autem Deus, uitiosos cultus taxari & aboleri. Ideo uocem diuinam simpliciter & uerè proponimus, quæ errores illos damnat. Ac toto pectore affirmamus coram Deo & tota Ecclesia in cœlo & in terra, tantum fuisse unicum sacrificium propiciatoriũ, seu quo ira æterni patris aduersus genus humanum placata est, scilicet, Totam filij Dei Domini nostri Iesu Christi crucifixi & resuscitati obedientiam. Hic unicus est agnus, qui tollit peccata mundi. De hoc unico sacrificio dictum est Hebr. 10. Unico sacrificio consummauit in perpetuum eos, qui sanctificantur.

Et hoc sacrificium singulis sua fide applica-

plīcatur, cum audiunt Euangelium, & Sa-
 cramentis utuntur, ut Paulus inquit: Quē Rom. 3
 posuit propiciatorem in sanguine per fi-
 dem: Et iustus fide sua uiuet: & in 1. Pet. Hab. 2
 1. Sanctificati spiritu, ad obedientiam &
 consperſionem sanguinis IESV Chri- 1. Pet. 2
 ſti. Cætera sacrificia in ueteri Testamen-
 to fuerunt typica, de quibus suo loco co-
 pioſius dicitur. Et nequaquam mereban-
 tur remiſſionem peccatorum: & omnes
 iuſtiæ ſanctorū omnibus temporibus,
 fuerunt, ſunt, et erunt ſacrificia laudis, ſeu
 εὐχαριſτιὰ, quæ non merentur facienti aut
 alijs remiſſionem, ſed ſunt cultus debiti
 in ſingulis, & placēt propter mediatorē
 & ſummum ſacerdotē filium Dei, ut di-
 citur ad Hebr. Per ipſum offerimus ſacri- Heb. 13
 ficium laudis ſemper Deo. Hanc eſſe im-
 motam & æternam ueritatem, maniſeſtiſ-
 ſimum eſt.

Quòd uerò citatur contra tam claram
 lucem ueritatis, Centones, quos nomi-
 nant Canones Miſſæ, etiam maniſeſtum
 eſt diſſimiles eſſe Canones, Græcos & La-
 tinos. Et Græcos ipſos diſſentire inter ſeſe
 de re maxima, & in Latino Canone appa-

ret paulatim assutas esse lacinias ab ignorantibus autoribus.

Vetus Ecclesia utitur nominibus sacrificij & oblationis, sed intelligit totam actionem, preces, summationem, recordationem, fidem, confessionem, & gratiarum actionem. Hæc tota actio interior & exterior, in quolibet conuerso ad Deum, & in tota Ecclesia, est reuera sacrificium laudis, seu εὐχαριστικόν, & λογικὴ λατρεία. Et cum inquit Dominus: Veri adoratores adorabunt patrem in spiritu & ueritate, affirmat, in nouo Testamento non præcipi externa sacrificia, quæ fieri necesse sit, etiamsi in corde nulli sint motus spiritus sancti, sicut in lege necesse erat caeremoniam paschatos seruari.

1. Cor. 11

Sed de Cœna Domini dicitur, Probet se unusquisque &c. Ita prodest utenti Cœna Domini, cum affert pœnitentiam & fidem, & non prodest ei alienum opus. Præterea de mortuis manifestum est, totum hoc spectaculum pugnare cum uerbis institutionis Cœnæ, in quibus dicitur, Accipite, manducate &c. Hoc facite in mei recordationem. Quid hoc ad mortuos, uel

uel absentes? Et tamen in magna parte Europæ plurimum Missarum fit pro mortuis. Magna multitudo etiam prorsus ignorans, quid agat, legit Missas propter mercedem.

Cum autem hæc omnia manifestè sint impia, facere oblationem, ut loquuntur, ut mereatur uiuis & mortuis: aut facere nescientem, quid agat: horribiliter peccant qui hæc scelera retinent & defendunt. Et cum ritus extra usum institutū non habeat rationem Sacramenti, qualis ibi fiat idolorum cultus, cogitent p̄j & eruditi.

Est & manifesta prophanatio, partem Cœnæ Domini circumgestare, & adorare: ubi prorsus transfertur pars ad usum toto genere diuersum ab institutione, cū textus dicat: Accipite, manducate: cum quidem & recens sit hoc spectaculum.

Postremò, quales sunt mores plurimorum sacrificulorū & monachorū in tota Europa, qui non curant hoc dictum: Probet se unusquisq; Item: Quicumq; indigne sumit, reus erit corporis & sanguinis Domini. Hæc cuiq; per se nota sunt.

Et si autem Pontifices & hypocritæ, qui præstia

præstigias quærunt ad hæc mala stabilien-
da, rident has querelas, tamẽ certissimum
est, Deũ horribiliter irasci his sceleribus:
sicut in Israël irascebatur sacrificiorum
prophanationibus. Et uidemus iræ exem-
pla manifesta, tot regnorum ruinas, uasta-
tionem orbis terrarum quam faciũt Tur-
cæ, confusiones opinionum, & multas tri-
stissimas dissipationes Ecclesiarum.

Te autem fili Dei, Domine I E S V
Christe, crucifixe pro nobis & resuscita-
te, summe sacerdos Ecclesiæ tuæ, ueris ge-
mitibus oramus, ut propter tuam & ater-
ni patris tui gloriam, deleas idola, errores
& abominationes: & sicut ipse precatus
es, sanctifices nos in ueritate tua, & in pec-
toribus plurimorum accendas lucem Eu-
angelij tui, & ueram inuocationem et cor-
da nostra ad ueram obedientiam flectas,
ut grati te in omni eternitate celebremus.

Omniũ angelorum & hominum elo-
quentiam superat magnitudo peccato-
rum, quæ prophanatio cœnæ Domini tot-
iam seculis parit. Et nos, cum par oratio
tantæ rei nulla esse possit, breuiores su-
mus: & in hoc ingenti dolore filium Dei
ora

oramus, ut ipse hæc mala emendet: & simul ad declarationem copiosiore nos apud eos offerimus, qui eam audire uolunt. Sed in hac quæstione præcipuè fieri cernimus hoc, quod ait Salomon: Perinde facere canentem carmina prauo cordi, ac si acetum fundat supra nitrum.

Has de sacrificio persuasiones, sciunt aduersarij neruos esse suæ potentia & opum. Ideo cõtrariam orationem audire nolunt. Quidam astute iam lenire absurda discunt. Non est inquit, meritum oblatio, sed applicatio: struunt insidias uerbis, & eosdem abusus retinent.

Diximus autem antea, unumquemlibet fide sua facere sibi applicationem sacrificij Christi, et cum audit Euangelium, & cum utitur Sacramentis. Et scriptum est: Probet unusquisq; se ipsum. Non igitur sentit Paulus, cæremoniam alteri non utenti prodesse. Et filius Dei ipse sese obtulit, ingrediens in sanctum sanctorum: id est, in arcanum consilium diuinitatis, cernens uoluntatem æterni patris, & ingentem iram sustinens, & causas huius mirandi consilij intelligens. Hæ res magnæ signifi-

signifi-

Heb. 9 significantur, cum dicit textus ad Hebræos
Esa. 53 os: Sese obtulit. Et cum inquit Esaias: Po-
net animam suam hostiam pro peccato.
Quid igitur nunc intelligunt sacrificuli,
qui dicunt se offerre Christum & nec anti-
quitas hoc modo locuta est.

Sed atrocissima oratione nos accusant:
dicunt nos delere iuge sacrificium: sicut
faciebat Antiochus, qui typus est Anti-
christi. Respondimus etiam antea, nos
retinere totum ritum Ecclesiae Apostoli-
cae: & iuge sacrificium est, sonare doctri-
nam incorruptam Euangelij, & rectè in-
uocare Deū: denique ut Dominus inquit,
Ioa. 4 est adorare patrem in spiritu & ueritate.
Complectimur etiam hic uerum usum sa-
cramentorum.

Hæc omnia cum fidelissimè retinea-
mus, summa reuerentia retinemus iuge
sacrificium: illi abolent, qui ueram inuoca-
tionem & ipsam coenam Domini mul-
tis modis corrumpunt, qui iubent inuoca-
re homines mortuos, qui Missas uenales
habent, qui iactitant se oblatione sua alijs
mereri, qui doctrinae de poenitentia & re-
missione peccatorum multos tetros erro-
res

res miscent: qui iubent dubitare agentes
 poenitentiam, an sint in gratia, qui libidi-
 nibus & idolis Ecclesiam polluunt. Hi
 sunt Antiochi similes, non nos, qui obe-
 dire filio Dei studemus, dicenti: Si quis Ioan. 14
 diligit me, sermonem meum seruabit.

*Postremo & de usu integri Sacramenti pauca
 quaedam dicenda sunt.*

Remoueat^r sophistica à iudicijs Ec-
 clesiae. Norunt omnes, coenam Domini
 ita institutam esse, ut detur populo inte-
 grum sacramentum, sicut scriptum est:
 Bibite ex hoc omnes. Nota est & consue-
 tudo ueteris Ecclesiae, Latinae & Graecae.
 Ideo fatendum est, prohibitionem unius
 partis iniustam esse. Legitima hominum
 testamenta uiolare iniustum est: cur filij
 Dei testamentum, sanguine ipsius obfig-
 natum, Episcopi uiolant?

Dolendum est autem, tantam esse im-
 pudentiam quorundam, ut contra hoc
 grauissimum argumentum fingant so-
 phismata, ad stabiliendam prohibiti-
 onem: quorum refutationem in re mani-
 festa omittimus.

DE

DEI beneficio hæc pars doctrinæ in primis magna perspicuitate in nostris Ecclesijs illustrata est, cum Sententiarij eam inextricabilibus labyrinthis inuoluerint. Primum clarè damnamus Catharos & Nouatianos, qui finxerunt, nec labi posse electos in delicta contra conscientiam, nec lapsos post emendationem recipiendos esse. Et extant nostræ refutationes contra hos furores.

Nolumus autè de uocabulo pœnitentiæ serere *λογμαχίας*. Si quis mauult, utatur nomine conuersionis, quo & Prophetæ sæpe usi sunt. Libenter etiam retinemus usitatum uocabulum contritionis: & dicimus partem pœnitentiæ seu conuersionis primam, esse contritionem, quæ est, uerè expauescere agnitione iræ Dei aduersus peccata, & dolere quòd Deum offenderit, Et dicimus in his qui conuertuntur, aliquos tales ueros pauores & dolores esse oportere, nec agere pœnitentiam eos, qui manent securi & sine dolore, ut 2. Corint. 7. Contristati estis ad pœnitentiam. Et Ezech. 20. Et displicebitis uobis in

2. Cor. 7

Ezech. 20

bis in conspectu uestro, agnoscetis uos dignos esse poena & exitio. Et hi ueri dolores sunt sensus iræ Dei, ut suo loco copiosius dicitur.

Hic autem taxamus aduersarios, qui fingunt contritiõem mereri remissionem peccatorum, & oportere contritionem sufficientem esse. In utroq; errore magnæ tenebræ sunt. Nam remissio datur propter mediatorem gratis, & quæ potest esse contritio sufficiens? Imò quo magis crescit dolor sine fiducia misericordiæ, eò magis corda fugiunt Deum, & sustinere nulla natura hanc magnitudinem doloris potest, de qua dicitur: Sicut leo contriuit omnia ossa mea. Sed illa otiosa somnia scriptorum, ostendunt in ipsis & uitæ securitatem, & inscitiam Euangelij.

Fiunt autem hi ueri dolores, cum arguitur peccatũ (ut in Euangelio ostenditur) contemptus filij Dei: Spiritus arguet mundum de peccato, quòd nõ credunt in me. Et uoce legis moralis arguuntur alia peccata, ut inquit Paulus: Per legem cognitio peccati.

De confessione priuata facienda pastoribus,

G ribus,

ribus, affirmamus ritum priuatæ absoluti
onis in Ecclesia retinendum esse: & con-
stanter retinemus, propter multas graues
causas. Sed simul docemus, non præci-
piendam neq; postulandam esse enumera-
tionem delictorum in illo priuato collo-
quio: quia nec diuinitus mandata est illa
delictorum recitatio, nec possibilis est, &
adducit pias mentes in dubitationem, &
fidem languefacit.

Magis uerò hoc taxamus, quòd nusquã
aduersarij in doctrina de pœnitentia uel
conuersione, mentionem faciunt fidei iu-
stificantis, de qua supra dictum est: qua so-
la uerè accipitur remissio peccatorum, &
cor in sensu iræ Dei erigitur, & liberamur
ex doloribus inferorum, sicut scriptũ est:
Rom. 5 Iustificati fide pacem habemus. Sine hac
fide, dolores fiunt pœnitentia Saulis, Iudæ,
Orestis, & similium in Tragœdijs.

Nec docent Euangelium, sed legem &
humanas traditiones aduersarij, hanc fi-
dem uel omittentes, uel etiam oppugnan-
tes. Cum autem in uera conuersione fiant
hæ mutationes, mortificatio & uiuifica-
tio, ut *Rom. 6.* & sæpe aliàs dicitur: do-
cendi

cendi causa distribuimus conuersionem, uel poenitentiam, in tria membra: in Contritionem, Fidem, & nouam Obedientiam. Nam has res complectitur uera conuersio, ut uox diuina, & uera Ecclesiae experientia ostendunt.

Nec tamen de modis loquendi, aut numero partium contentiones mouemus, sed res necessarias in conspectu omnibus esse uolumus. Et maxime necessarium est Ecclesiae extare doctrinam, ueram, planam, maxime perspicuam de tota conuersione, quae quidem & in concionibus diuinis summa perspicuitate, & sine ullis labyrinthis sapissimè repetita est, ut Baptista & Christus inquit: *Agite poenitentiam, Mat. 3* & credite Euangelio. Item, *Agite poenitentiam: Ecce agnus Dei, qui tollit peccata Iohan. 1* mundi. Et Paulus *Rom. 3. Omnes conuertent gloria Dei. Hic de contritione concionatur, postea de remissione: Iustificamur autem gratis, ipsius gratia, per redemptionem in Christo per fidem.*

Necesse est igitur, in doctrina de conuersione, seu poenitentia, fieri mentionem fidei. Nec satis est quod dicunt aduersa-

ri se quoque de fide loqui, & hanc antequam
pœnitentiã. Loquuntur enim de noticia
doctrinæ: Credo remissionem peccato-
rum, scilicet, alijs dari, sicut & diaboli no-
runt symbolum: sed Euāgelium postulat
hanc ueram fidem, quæ est fiducia miseri-
cordiæ propter filium Dei promissæ, &
acquiescens in filio Dei, quæ inquit: Cre-
do remissionem peccatorum mihi quoque
dari, & quidem gratis, nõ propter meam
contritionem, non propter ulla mea me-
rita, sed propter filium Dei, qui immensa
bonitate & sapientiã diuinitatis constitu-
tus est mediator & propiciator.

Scio mandatum Dei esse immutabile,
ut singuli in his doloribus statuunt se cer-
tò propter eum recipi. Hæc est propria
uox Euangelij, hoc decretum ex sinu æteri-
ni patris prolatum est per filium, & san-
guine & resurrectione eius obsignatum
est. Huic uoluntati & decreto nolle assen-
tiri, est contemnere filium Dei. Et de hoc
peccato inquit Ioannes: *Ioan. 3* Qui non credit
filio, manebit ira Dei super eum. Sed qui
credit sibi remitti peccata propter hunc
mediatorem, iam certò recipit remissio-
nem

nem peccatorum, propter Christum, qui
 efficax est in eo, uiuificat & sanctificat eū
 Spiritu suo sancto: & reconciliatus iam,
 certò reputatur iustus, propter mediato-
 rem, & est hæres uitæ æternæ.

Hanc necessariam consolationem in
 doctrina de conuersione uel omittere, uel
 corrumpere, uel improbare, est manifestè
 delere Euangelium.

De hac fide & commonefacere nos ab-
 solutio debet, & eam confirmare. Sicut
 confirmabatur Dauid, audita absolutio-
 ne, Dominus abstulit peccatū tuum, Ita ^{2. Reg. 12}
 tu scias uocem Euāgelij tibi quoq; annun-
 ciare remissionem, quæ in absolute tibi
 nominatim proponitur. Non fingas,
 nihil ad te pertinere Euāgelium, sed scias
 ideo editum esse, ut hoc modo saluentur
 homines fide amplectentes Euangelium:
 & mandatum Dei æternum & immotum
 esse, ut ei credas. Qui non hac fide am-
 plectitur Euangelium, sed manet in dubi-
 tatione, frustra audit absolute.

Cum hac consolatione corda uiuifican-
 tur, & sunt iam domicilium Dei, certè &
 nouam obedientiam incoari necesse est,

G 3 ut su-

ut suprâ dictum est. Ac redire ad scelera,
est excutere Deum, & rursus amittere iu-
1. IOAN. 3 stitiam & uitam, sicut Ioan. inquit: Qui
facit iusticiam, iustus est: Qui facit pecca-
tum, ex diabolo est.

*Recitauimus autem suprâ, summam doctrinae
de noua obedientia.*

DE SATISFACTIONE.

QVale uerò chaos sit doctrinae de Sa-
tisfactionibus, quas nominant ope-
ra indebita, indicta ab Ecclesia, longum
esset recensere, & pauci ante hæc tempora
intellexerunt. Non dubitamus autem, in
Ecclesijs nostris & totam hanc partem ue-
rè & perspicuè expositam esse. Fuit mos
primis patribus, eos qui homicidijs, ido-
lis, aut incestis libidinibus polluti fuerunt,
arcere à sua consuetudine, & præcipuè à
sacrificijs. Hunc morem & Synagoga re-
tinuit, & retinuerunt in Asia & Græcia,
aliæ gentes non prorsus efferæ. Interea
polluti uagabantur, circumdati signis re-
atus: ut uagati sunt Orestes, Adrastus, &
alii multi. Hunc morem initio & Ecclesia
retinuit. Pollutos arcebat à communio-
ne.

ne. Deinde agentes pœnitentiam, ut intel-
ligi posset, serio eos petere ueniam, & ut
exemplum alijs prodesset, non subito reci-
piebat, sed aliquot diebus absolutio diffe-
rebatur, ut publicè petentes conspiceren-
tur. Ita Corinthius incestus arcetur, & po-
stea non sine deliberatione recipitur. 1. Cor. 5

Hic totus mos exempli causa institutus
est, & politicus est, nihil omnino perti-
nens ad remissionem peccatorum. Creuit
autem deinde superstitione, ut indiceren-
tur ieiunia, abstinentia à coniuge multis
annis. Hæc onera cum nimium creuissent,
Episcopi rursus ea laxarunt. Hæc laxatio
talium rituum, nominabatur Indulgentia.

Harum rerum historiã cum monachi
non considerarent, finxerunt fieri com-
pensationem pœnæ æternæ in pœnas pur-
gatorij, & in alias pœnas huius uitæ. Et
addiderunt, satisfactiones indici ab Eccle-
sia, ut illæ pœnæ mitigentur. Et quidem
oportere satisfactiones esse opera non de-
bita lege Dei. Has fabulas monachorum,
quas ne ipsi quidem intellexerunt, reijci-
mus, & retinemus regulas firmissimas:
Pœnæ æternæ simul cum culpa remittun-

tur propter filium Dei, non propter ullas
Hof. 13 nostras compensationes, iuxta illud: O
 mors, ero mors tua: ô inferne, ero pestis
Rom. 5 tua. Item: Iustificati fide, pacem habemus.

Secundò: Dicimus opera indebita, de
 quibus isti loquuntur, non esse cultus Dei,
 aut compensationes, sed pertinere ad hoc
Mat. 15 dictum: Frustra colunt me mandatis ho-
 minum. Et certè potestas clauium non ha-
 bet mandatum indicendi tales pœnas.

Dicimus etiam, hanc applicationem
 Indulgentiarum, qua Papa alijs applicat
 merita sanctorum, commentitiam esse: &
 Indulgentias olim nihil aliud fuisse, nisi la-
 xationes Canonum, quæ nihil pertine-
 bant ad eas compensationes, de quibus
 monachi loquuntur.

Aliud autem est, loqui de satisfactio-
 ne debita: ut de restitutione furti, usura-
 rum, alienæ coniugis, famæ. Hæc restitu-
 tio est opus debitum, pertinens ad no-
Eph. 4 uam obedientiam, ut Paulus inquit: Qui
 furatus fuerat, iam non furetur. Qui re-
 tinet alterius coniugem, nec contritio-
 nem, nec fidem, nec nouam obedientiam
 habet. Nec miscenda sunt illis nanijs sa-
 tisfactio-

tisfactionum Pontificiarum, præcepta Dei de restitutione debita, quam dicimus esse faciendam.

Fatemur & hoc, plurimas horrendas poenas in hac uita uagari per Ecclesiam, per imperia, per familias, propter certa delicta multorum hominum, etiam electorum: ut seditio mota contra Dauidem, non leuiter afflixit totam illam politiam, & multas sanctas familias.

Discernimus igitur poenam æternam, & poenam huius uitæ. Et dicimus, poenã æternam, tantum propter filium Dei remitti, cum fide iustificamur & uiuificamur. Etsi autem & poenæ temporales, præcipuè propter filium Dei mitigantur, qui est umbraculum Ecclesiæ, quia magnitudinem iræ Dei hæc infirma natura sustinere non posset, sicut Daniel orat: Propter Dominum exaudi nos, & respice nostrum exilium &c. Dan. 9

Tamē & hoc docemus, propter ipsam conuersiōem quoq; mitigari poenas: quia in sanctis promissiones legales additæ operibus, non sunt irritæ, sed habent sua præmia: qualis est, Date, & dabitur uobis.

G 5 Et

1. Cor. 11 Et cum Paulus inquit: Si iudicaremus nos ipsi, non iudicaremur. Loquitur de tota pœnitentia, non de illis uanissimis umbris, quas disputant etiã ualere si quis relapsus sit in peccatum mortale.

Excogitantur autem in hac materia no uæ prestigiæ. Fatentur satisfactiones non esse compensationes, sed dicunt admittendas esse satisfactiones castigatorias, sicut 1. Cor. 5 Paulus Corinthium punit. Ea castigatio erat excommunicatio, et fatemur reos manifestorum scelerum, legitimo iudicio & ordine excommunicandos esse, nec est inane fulmen iusta excommunicatio.

Sed tamen potestas Ecclesię non punit ui corporali, carcere, aut inedia, tantum pronunciat sententiam. Carcer & supplicia publica ad politicos gubernatores pertinent.

Tanta est autem peruersitas quorundam, ut quanquã euidentiã ueritatis conuinci se intelligant, tamen quærant sophismatum ludos, ne si cederent, prodidissent socios existimentur. Deus, qui est inspector cordium, scit nos simplici studio ueritatem quæsiuisse.

DE

DE CONIUGIO.

Semper in sola Ecclesia Dei mansit incorrupta ueritas de Coniugio. Scit enim Ecclesia, Deum in genere humano uagas libidines seuerissimè prohibere, & uelle intelligi & præstari castitatem, sicut ipse eam ordinat, ut ipsum quoque sciamus mentem puram & castam esse: & à diabolis discernamus, qui odio Dei delectantur confusionibus libidinum. Et hanc infirmam naturam hominum impellunt, ut horribiliter contaminetur.

Quare & ubique Ethnici quædam tetra exempla admiserunt, & semper hæretici portentosas opiniones de coniugio sparserunt, ut narrant Clemens Alexandrinus & Epiphanius. Et magnam deformitatem in hac extrema mundi senectâ fecerunt Turcici mores, & lex Papæ de coelibatu. Affirmat autem Paulus, signum esse *1. Tim. 4.* malorum spirituum, prohibere coniugia.

Quare summa cura doctrinam Dei de coniugio incorruptam conseruamus, & Dei beneficio magistratus politici in sua gubernatione iudicia coniugiorum instituerunt & tuentur: & seuerè puniunt scelera

lera

lera pugnancia cum lege Dei: & sciunt mandato diuino præcipi sibi curam tuendam castitatis, & coniugij. Tenemus autem ueram definitionem, mandatis diuinis & consuetudini Ecclesiæ Apostolicæ congruentem.

CONIUGIVM, est legitima & indissolubilis coniunctio tantum unius maris & unius foeminae, obseruanda propter mandatum Dei, qui uult hoc modo consociatum esse genus humanum, & castitatem intelligi, & non uagari libidines.

Hunc ordinem sancit Deus initio, in hoc dicto: Erunt duo in carnem unam, uelicet unicus mas, & unica foemina inseparabiliter iuncti. Et rursus sancita est hæc prima norma à Christo, Matth. 19. Ut autem sit legitima coniunctio, seruamus personarum discrimina immutabiliter: Ne concedatur commistio personarum, quibus iure diuino non concessa est commistio. Seruantur & regulæ Iuris Canonici, de alijs propioribus gradibus, ut extant ordinationes graui deliberatione traditæ Consistorijs.

Scimus autem uoluntatem Dei esse, ne
prohibe

prohibeatur coniugiū ullis personis, quæ sunt idoneæ ad coniugium: & quæ extra coniugium non uiuerent sine periculo conscientia, sicut Genesis 2. Matth. 19. *Genes. 2*
 1. Corint. 7. scriptum est. Ideo conceditur *Matth. 19*
 apud nos coniugium sacerdotibus, & *1. Cor. 7*
 personis alijs, quæ piè in coniugio uiuere malunt, quàm in cœlibatu habere saucia-
 tas conscientias; ne Deum inuocare & piè uiuere possint.

In desponsationibus, etiam iuxta uete-
 ra iura, parentum consensum, accedere uolumus, cum probabili ratione parentes mouentur. De diuortijs firmissimè tene-
 tur regula: Peccare eos, qui uel adulterio, uel desertione initium faciunt distractio-
 nis, & adulteri & adulteræ: & desertores & desertrices condemnamus uoce docen-
 tium in Ecclesijs, & iudicium in Consisto-
 rijs, & à magistratibus seuerè puniuntur.

Sed personæ innocenti, cum re cogni-
 ta pronunciatum esse libera, non prohibe-
 tur coniugium, ut Deum inuocare & piè uiuere possit. Cum enim expresse Domi-
 nus liberet personam innocentem, *Matth. 19*
 19. cum altera polluta est adulterio, intel-
 ligenda

ligenda est liberatio, non tantum nomine, sed re: & Paulus eodem modo loquitur, in casu desertionis. Hæc nostra consuetudo, & cum ueteri Ecclesia congruit. Cæteræ leges in Consistorijs nostris congruunt cum iure Canonico, & populo rectè proponimus totam doctrinam de coniugio & de castitate.

Affirmamus peccata esse damnata à Deo, mortalia, & expellentia Spiritum sanctum, omnes commissiones, seu seminis effusiones extra coniugium: & multas tristes pœnas in hac uita uagari per genus humanum propter libidines, sicut

Heb. 13. scriptum est: Scortatores & adulteros iudicabit Deus. Et de his pœnis extat com-

Leu. 18. minatio, Leuit. 18.

Castitatem uerò nominamus, & in uita cœlibe puritatem, & seruare iura coniugij: Et coniugium, ut antea descripsimus, affirmamus esse societatem à Deo institutam et sancitã, & placere Deo hanc ipsam societatem & officia uitæ coniugalis: & damnamus fanaticos omnes, Basilidem, Tacianum, Carpocratem & alios, quorum alij alijs modis uel damnarunt coniugium,

gium, uel tetras confusiones approbaue-
runt. Damnamus & legem Pontificiam,
quæ prohibet sacerdotibus coniugia, &
causam præbet exitij magnæ multitudini
hominum, & ob eandem causam uota
cœlibatus in ijs improbamus qui nō sunt
idonei ad uitam cœlibem, quia hæc omnia
pugnant cum decreto diuino: Dixit Do-
minus, Nō est bonum homini esse solum,
Dixit, id est, sua inenarrabili sapientia de-
creuit, genus humanum hoc modo con-
dere, ut ex societate maris & fœminæ pro-
pagetur. Et duos condidit, ut essent Ec-
clesia: & sanxit has metas, ne uagarentur
libidines. Vult enim intellectum castitatis
esse in genere humano.

Gen. 2

Hæc cum dixerit ac decreuerit Deus,
dicunt contrarium, Tacianus, Papa, Mo-
nachi: qui cum prohibent coniugium,
causam præbent multis hominibus, alio-
qui ad uirtutem idoneis, cumulandi mul-
ta & horrenda peccata, propter quæ plu-
rimi in æternum exitium ruunt, & ira Dei
aduersus totum genus humanum magis
irritatur.

Lex humana pugnans cum decreto di-
uino,

uino, & ipso Dei opere in creatione instituto & condito: deinde & cum præceptis diuinis, & quæ fons est magnorum scelerum, propter quæ & multi pereunt, & ira Dei magis accenditur, imò quam legem Spiritus sanctus oriri à diabolo affirmat, nequaquam Ecclesiæ imponenda est, sed omnium piorum consensu abolenda est.

Non rarò autem his triginta annis accidit, ut sacerdotes, quorum mores inculpati fuerunt, & modesti, præcipue propter coniugium, interfecti sint. Ita diabolus suam legem etiam parricidijs stabilire conatur: & habet organa, scriptores impudentissimos, Eccium, Fabrum, Pygium, qui expresse scripsit, minus peccare sacerdotem si sit mœchus, quàm si ducat uxorem. Talia scribi & dici ab ijs, qui nominari Christiani uolunt, indignum est.

Vident sapientes, in hac mundi senectâ & naturam hominum languidiorem esse, & paulatim maiores disciplinæ laxationes & cõfusiones fieri, & semper ante excidia urbium & ruinas regnorum proximè antecessit licentia in hoc genere. Ideo gubernatores debebant esse uigilantiores
& se

& seueriores in tuenda disciplina, in mutandis coniugij legibus, in puniendis & prohibendis uagis libidinibus: de qua re extare nostras commonefactiones ad omnem posteritatem gaudemus.

Simul etiam oramus filium Dei, Dominum nostrum IESVM Christum, custodem Ecclesie uere amantem castitatis, ut Spiritu suo casto in plurimorum cordibus accendat castitatem, & flectat mentes gubernatorum ad salutaria consilia, et reprimat diabolum, flammas libidinum accendentem, & impediatur ne turpia exempla late uagentur.

Expauescant omnium piorum animi & pectora, cum tetra & horrenda exempla ethnica legunt, uel audiunt, quae quidem deinceps & coecitas in mentibus, & alij furores exitiosi totis gentibus comitati sunt, ut in historijs omnibus obuia sunt exempla.

Scedasi filias duo Spartani stupratas in puteum abiecerant: postea quasi in illo ipso uestigio trucidatus est exercitus Laconicus, & imperij mutatio facta est. Sed multa sunt omnium aetatum exempla. Me-

H mini-

minimus ipsi, Episcopus aliquot praestantes nobilitate & ingenijs, in adulterijs interfectos esse.

Sed oramus filiū Dei, ut ob hanc ipsam causam plurimos custodiat, & ad castitatem flectat, ut à pluribus rectè inuocari possit. Quæ uero pro defensione cœlibatus ab aduersarijs citatur, perinde ad causam accommodata sunt, ut quod Tacianus citabat, ex Euangelio secundum Aegyptios dictum Christi ad Salomen: Veni soluere opera mulieris. Id interpretabatur Tacianus, Veni soluere, id est, abolere coniugium, cum Christi uerba loquerentur de Heuæ lapsu, & miserijs secutis eum ^{2. Ioh. 3} lapsum, sicut & Ioannes scribit: Venit filius Dei, ut destruat opera diaboli.

DE CONFIRMATIONE ET
VNCTIONE.

NOtum est, formas cōsecrandi oleum, magicas & execrandas esse: ideo nec unctiones illæ, in quibus usus est eius olei, tolerandæ sunt. Et uetustas hos ritus longè aliter exercuit, quàm nunc exercentur. In ritu confirmationis, fiebat exploratio doctrinæ

doctrinæ, in qua singuli recitabant summam doctrinæ, & palàm profitebantur se improbare furores Ethnicos & hæreticos, & uelle se esse & manere ueræ Ecclesiæ membra, & non discessuros à uera sententia, quam tunc profitebantur.

Hic mos erat utilis ad erudiendos homines, & retinendos in uera agnitione Dei. Ac in Ecclesijs nostris similia fiunt in catechesi iuniorum, & in priuata confessione, in qua pastores doctrinam populi explorant.

Sed ritus confirmationis, quem nunc Episcopi retinent, quid est nisi inanis umbra? Præterea Vnctio, quæ nunc extrema nominatur, fuit olim medicatio, ut ex *Unctio.* Iacobi epistola perspicuū est. Nunc spec- *Iacobi* taculum est plenum superstitionis. Dicunt remitti peccata, per istas unctiones: & addunt inuocationem mortuorum, quam etiam necesse est improbari.

Ideo hi ritus non seruantur in nostris Ecclesijs, nec ante hæc tempora Ecclesia sensit esse necessarios. Cæterum pro ægrotis fiunt publicè & priuatim piæ preces, sicut promisit Deus se etiam corpora

les ærumnas petentibus mitigaturum esse, iuxta illud: *Inuoca me in die tribulationis, & ego eripiam te.*

Fiunt & funera honesta cōgregatione, & p̄ijs commonefactionibus, & canticis.

DE TRADITIONIBVS, ID EST, RITIBVS IN ECCLESIA INSTITVTIS, AVTORITATE HVMANA.

Natura rationalis ordinem intelligit, & intellectus ordinis non obscurum testimonium est de Deo, nec uiuere homines sine aliqua distinctione temporum, locorum, operarum, quietis possunt, sicuti in familijs uidemus oportere distincta esse tempora laborum, quietis, cibi, somni, & optima quæq; natura, in tota uita maxime est amans ordinis. Ac iubet Paulus omnia in Ecclesia fieri decore & ordine.

Fuit igitur semper, inde usq; ab initio generis humani, ordo aliquis publicorū congressuum: fuit aliqua temporum & aliorum quorundam rituum distinctio, haud dubiè plena grauitatis & elegantia, apud illa excellentia lumina generis humani,

mani, quando in eodem horto aut tugurio confederunt Sem, Abraham, Isaac, & horum familiæ: & audita concione Sem, de uero Deo, de filio Dei, de distinctione Ecclesiæ, & aliarũ gentium, postea simul fecerunt inuocationem.

Quanquam igitur esse ritus aliquos honestos ordinis causa oportet, tamen homines proni ad superstitionem facile deprauant hos ritus, affingunt tales obseruationes esse merita remissionis peccatorũ, & iusticiam coram Deo: uertunt signa in numina, sicut multi statuis tribuerunt nomen, & multi uel superstitione uel tyrannide cumulant ritus: ut superstitione in Ecclesia auxit ritus satisfactionum, ut nominant. Nabuchodonosor, Antiochus, quia iudicant consensum in religione professe ad regni concordiam & tranquillitatem, cultus instituunt, quos pariter a subditis obseruari uolunt.

Ibi non superstitione, sed tyrannide nouæ leges & noua numina proposita sunt. Hæc ita fieri in genere humano, turbari & mutari ueras & falsas religiones uidemus, & causas miramur, cur non

stanter perseverent homines in ueritate à Deo monstrata.

Sed uox diuina affirmat, à diabolis impelli homines, ut à Deo deficient: & natura hominum cœca, curiosa, leuis, amat ludos uariarum opinionum.

Aduersus hæc magna mala, præmunit & confirmat Ecclesiam Deus: & certam doctrinam tradit, quæ quidem comprehensa est in libris Prophetarum, & Apostolorum, & Symbolis. Quare necesse est considerare, quales sint leges seu ritus, & unde sint.

Est igitur **PRIMA** Regula: Nulli creaturæ, non angelis, non hominibus, non regibus, non Episcopis licet condere leges, aut ritus pugnantes cum uerbo Dei. Ut horribiliter peccauit Rex Babilonicus, quanquam excellens sapientia & uirtute, iubens adorari statuam. Et peccant omnes homines, qui talibus edictis aut legibus obtemperant: sicut Heua peccabat, discedens à mandato diuino propter diaboli mendacium. Sed uniuersaliter Regula seruanda est: Oportet Deo magis obedire, quàm hominibus.

Actor. 5

Talia

Talia sunt edicta, quæ præcipiunt inuocari homines mortuos, aut amplecti falsam doctrinam, aut obseruare impios cultus. De his omnibus tenenda est regula primi præcepti: Fugite idola. Talis est 1. Cor. 10 & lex de cœlibatu sacerdotum, quem pluri sine peccato obseruare non possunt. Etsi aut scimus, quid de legum mutationibus uiri politici iudicent, tamen Deus sic ordinauit obedientiam, ut uelit nos cum ipso copulatos esse, & congruere cum sua sapientia & iusticia: unde sunt hæ regulæ immotæ & æternæ: Non habebis Deos Exo. 20 alienos. Item: Oportet Deo magis obedire, quàm hominibus. Item: Si quis aliud Actor. 5 Euangelium docet, anathema sit. Gal. 1

SECUNDA Regula: Cum usitatum sit, superstitiones addere operibus, quæ alioqui suo genere erant indifferentia, ut non uesci carnibus, necesse est superstitiones & errores qui adduntur taxare, & in usu libertatis modestè ostendi possunt doctrinæ exempla.

Est autem error non obscurus, quem stultitia multorum docentium, & populi plerunque addit, quod docent & existimant,

H 4 mant,

mant, ieiunia & similia opera mereri remissionem peccatorum, tum culpæ tum poenæ: ut & Thomas scribit de satisfactionibus, & plurimi sic loquuntur.

Hæc Pharisaica imaginatio facile capit animos, & obscurat lucem doctrinæ de beneficijs Christi proprijs, & de gratuita remissione, & de fide. Cum enim putant homines mereri se remissionem peccatorum, his suis ritibus, transferunt honorem debitum Christo, in hos ritus, & aliquantisper inani fiducia tument. Postea tamen in ueris doloribus ruunt in dubitationes, quæ sunt eis exitio. Et per sese magnum peccatū est, non nosse beneficia filij Dei.

Propter hanc causam Paulus tam acriter dimicat de abrogatione circumcisionis, & aliarum cæremoniarum legis Moisaicæ, ne uera agnitio Mediatoris extingueretur, si existimarent homines se mereri remissionem peccatorum, & iustos esse hac obseruatione legis & cæremoniarum Mosis, sicut Pharisæi contendebant. Et sæpe monet Paulus, ut caueamus, ne nouis cæremonijs humanis lux Euangelij obscuretur.

Secundus

Secundus error minus conspicuus est, sed tamen perniciosus. Postquam uident aliqui, non posse defendi hunc Pharisæicum errorem, delabuntur huc: Etsi, inquit, non merentur hæ cæremoniæ remissionem peccatorum, tamen, quia sunt bona opera & cultus Dei, defenduntur hæ traditiones: ut in lege Mosi Nazaræorum abstinentia, etsi non merebatur remissionem peccatorum, tamen Deo placebat, & erat cultus Deo gratus.

Hoc fucō recens quidam pingere traditiones didicerunt, qui tamen non de his medijs rebus dimicant, sed alios tetros errores & opinionem de potestate Episcoporum stabilire conantur.

Necesse est autem, pios hic cauere doctrinæ insidias. Magnus error in hoc ipso fucō inest, Non rectè citatur exemplum ex Mose. Longè differunt opera à Deo instituta & ordinata, ab operibus non mandatis & non ordinatis à Deo, sed tantum consilio humano excogitatis. Erant cultus Dei opera in lege Dei ordinata, etsi remissionem peccatorū non merebantur. At ἐβελοθησκειαι excogitatae ab hominibus

nibus sine mandato Dei, nec fuerunt, nec sunt cultus Dei. Nequaquã probat Deus hanc audaciam hominũ, quæ tamen semper usitata fuit, fingendi cultus, id est, opera, quorum finis immediatus sit, ut Deus per ea honore afficiatur. Ideo exclamat uox diuina: Frustra colunt me mandatis hominũ. Et passim in Prophetis & apud Paulum taxatur hæc audacia.

Mat. 25

Eze. 20

Psal. 118

Num. 15

Sed ueri cultus sunt opera à Deo mandata, quæ fiunt in agnitione & fiducia mediatoris, hoc fine, ut Deo præstetur obedientia, & profiteamur hunc uerè esse Deum, quem sic colimus. Ita Ezech. 20. reuocat nos ad præcepta diuina, inquit: In præceptis patrum uestrorum nolite incedere, sed in præceptis meis ambulate. Et sæpe repetitæ sunt hæc conciones. Et in Psal. Lucerna pedibus meis uerbum tuum. Et in Nume. cap. 15. Non sequantur cogitationes suas.

Tertius error est: Hypocritæ fingunt talia opera perfectiones esse, ut monachi sua uota plena uanitatis anteferunt uitæ politicæ, & œconomicæ: cum Deus mirando consilio sic consociauerit genus huma-

humanum, & in his laboribus & periculis uelit conspici fidem, inuocationem, confessionem, mutuam beneficentiam, tolerantiam, & alias uirtutes.

Quartus error est opinio necessitatis, ut scribunt quidam, Ieiunium quadragesimæ necessarium est: alia arbitraria sunt.

Nec tantum carnificina est conscientia, iudicare non esse Christianum, non esse membrum Ecclesiæ Dei, comedentem carnes die sexta, aut non seruantem ieiunium quadragesimæ. Sed error est obsecrans res maximas, doctrinam de iusticia Euangelij, & de Ecclesia, qualis sit, & quomodo discernenda sint membra Ecclesiæ, non cibo & potu, sed fide, inuocatione, & ceteris uirtutibus. Ac contra opinionem necessitatis expresse dicitur Coloss. 2. Nemo uos iudicet in cibo & potu. *Colos. 2*
Et Galat. 5. In libertate qua Christus uos liberauit, state, nec rursus iugo seruitutis implicemini. *Galat. 5* Et opinio necessitatis magnas discordias semper peperit: ut olim contentiones fuerunt de die Paschatos, de fermento, & nunc similes contentiones multæ exortæ sunt.

Quintus

Quintus error. Accedit ad priores opiniones, & hic error, quòd Episcopi sibi sumunt potestatem instituendi novos cultus, & obligandi conscientias, ut Gregorius constituit, ut mariti translati ad ordinem presbyterorum, relinquerent consuetudinem coniugum, & constitutio de confessione præcipit enumerationem, & decreta facta sunt de discrimine ciborum & ieiunio &c.

De talibus traditionibus etiam libri extant recentes pleni labyrinthorum, in quibus scribitur, Peccata mortalia esse, uiolationes talium rituum, etiam extra casum scandali. Gerson quæsiuit ἐπιτελέας: sed uera consolatio est uox Euangelij, quæ uult hunc intellectum libertatis in Ecclesia notum esse & conseruari, uidelicet remotis illis erroribus, de quibus dictum est.

Ritus humanos honestos, ordinis causa factos, seruari posse sine opinione meriti, cultuum & necessitatis, ut supra dictum est ex Coloss. Nemo uos iudicet in cibo aut potu &c. Et Petrus inquit: Quid tentatis Deum, imponentes iugum ceruicibus

Colos. 2

Acto. 15

cibus discipulorum, quod neque patres ue-
stri, neque nos portare potuimus?

TERTIA Regula: Remotis erro-
ribus illis, de quibus doceri Ecclesiam ne-
cesse est, postea ritus aliquos honestos, bo-
ni ordinis causa factos, & seruamus, &
seruandos esse docemus: ut sine ordine
homines uiuere non possunt. Et Paulus *i. Cor. 14*
inquit: Omnia decore & ordine fiant.

Et extat Athanasij dictum: Vtiles sunt
ceremoniae, sed cum cognitione ueritatis &
mediocritate. Hanc uocem apparet oppo-
sitam esse superstitioni, quae tunc quoque au-
gebat caeremonias, & obscurabat uerita-
tem, & onerabat conscientias & Ecclesias.

Agimus autem gratias Deo, aeterno pa-
tri Domini nostri IESU Christi, qui
propter filium, & per eum, aeternam Ec-
clesiam colligit, quod inde usque ab initio
generis humani conseruauit publicum
ministerium Euangelij, & honestos con-
gressus, qui ipse etiam distinxit quaedam
tempora: & oramus eum, ut deinceps ser-
uet & regat Ecclesiam.

Et studiose docemus, ut omnes adiu-
uent conseruationem publici ministerij,
& ui-

& uitent scandala & dissipationes, ut suo loco copiosius dicitur.

DE VITA MONASTICA.

OMittimus longiorem commemorationem de ueteribus historijs eorum qui uel in solitudinem secesserunt, ut Antonius: uel collegia similia scholis instituerunt, extra ciuitatum frequentiam, ut Basiliius. Aliæ enim alijs causæ fuerunt secedendi. De præsentibus monachis iam loquamur, qui minimè sunt in solitudine. Collegia sunt hominum, uel doctorum, uel indoctorum, in media luce & frequentia commodius uiuentium, quàm uiuunt alij homines. Habent uoluptates quas expetunt, alij alias. Et multò plus ocij, quàm cæteri homines in uita politica & œconomica.

Ne ipsi quidem iam illa ridicula encomia de perfectione, & de uita contemplatiua ad se transferunt, ut olim aliqui fecerunt. Et cum magna sit dissimilitudo hominum in illis sodalicjs, non uolumus concionari malis, qui propter culinas & licentiam illas latebras amant: sed sanabiles

les obtestamur propter gloriam Dei & suam salutem, ut cogitent hæc dicta: Non habebis Deos alienos: Fugite idola. Quæ nunc est uita monastica, plurimum habet impiorum cultuum & uanitatis: Missas habent uenales pro uiuis & mortuis, & hic quæstus est in plerisque monasteriis maximus. Vsitata est ibi & mortuorum inuocatio, cumulata multis tetræ superstitionibus, statuarum adorationibus, indulgentiis, & alijs imposturis. Studia doctrinæ aut nulla sunt, aut corrupta.

Hæ solæ causæ satis magnæ sunt, cur homines non prophanæ ex illis sodalicis discedere debeant. Quia uota quæ implicent te generi uitæ, in quo est cultus idolorum, sunt haud dubiè irrita, iuxta primum mandatum, quod est immotum & æternum, & regula omnium aliorum præceptorum: **NON HABEBIS DEOS ALIENOS.**

Citant ex Paulo de uidiuis: Primam fidem irritam fecerunt. Sed responsio firma & perspicua est. Etiam si loqueretur Paulus de uotis, tamen talia uota nullo modo pro-

do probaret, quæ cōiuncta sunt cum cultu idolorum, & multis erroribus. Sunt autem & alia multa mendacia in uotis. Promittunt castitatem & paupertatem: quàm multi uerò sint idonei ad uitam cœlibem, ipsi norunt. Deinde de paupertate, sciunt multò plures quærere ibi culinas instructas, quàm inopiam & famem.

Iam hoc quoq; considerandum est: Excusent & laudent uitam monasticam homines disertissimi ut uolent, tamen semper hæc opinio in hominibus non prophanis hoc exemplo confirmatur: Quod talia opera electa humano consilio sint cultus Dei, id est, opera per quæ iudicet Deus se honore affici. Hæc opinio taxanda est, & hominum mentibus euellenda est, & retrahendi sunt homines ad mandata Dei, iuxta hoc dictum: Frustra colunt me mandatis hominum. Item: Non in præceptis patrum uestrorum, sed in præceptis meis ambulate. Hæc reprehensio uitæ monasticæ uera & illustris est.

Iam si affingunt merita & perfectiones, magis obscuratur Euangelium de iusticia fidei, & ueris cultibus. Quia tetrum & horris

& horribile mendacium est, obseruationes monasticas mereri remissionem peccatorum, aut tantundem ualere quantum ualet baptismus, sicut Thomas expresse dicit. Nec fuit ignota antiquitati hæc reprehensio. Extat enim narratio seu uera, seu docendi causa scripta, quæ tamen iudicia piorum indicat.

Scribunt, Antonio cupienti scire quantum apud Deum profecisset in illis exercitijs solitudinis, monstratam esse domum futoris Alexandrini, uicinam portæ. Ingressus igitur, alloquitur patrem familiars, interrogat de doctrina & de exercitijs pietatis. Hic rectè de doctrina respondit. Postea ait, se manè breui precatione Deo gratias agere, & pro cæteris beneficijs, & quòd filium miserit. Deinde petere se remissionem peccatorum propter filium, & orare ut Ecclesiam seruet & suam familiam: orare & filium, ut pro nobis intercedat, & hac fide acquiescere, & lætum facere domesticas operas, & curare, ut filij rectè doceantur. Non alia, inquit Antonius, habes exercitia duriora? Parum ne sustinet laboris, inquit iste, qui familiæ

I uictum

uictum quærit? & multa subinde incidunt, quæ patrem familiâs duriter excruciant, & accedunt onera communia ciuium. Non uides, quantum sit priuatarum & publicarum miseriarum in uita? quas rectè ferre, & in his exercere fidem & patientiam, satis ne duram militiam esse existimes. Abijt Antonius, & intellexit se commoneferi, ne anteferret sua exercitia officijs uitæ communis. Tales narrationes, & aliæ leguntur: quæ etiam si descendendi causa ita scriptæ sunt, tamen ostendunt eruditorum iudicia.

Nec iam longiorem disputationem addere opus est, præsertim cum nemo in illis locis, ubi sunt monachi, ignoret, plurimum esse prauarum superstitionum in monasterijs, & studia doctrinæ uel nulla uel corrupta esse. Deliberationem uero de modo emendationis, relinquimus ijs qui præfunt.

In multis locis desunt pastores Ecclesijs, aut deest uictus pastoribus. His primum opitulandum erat ex redditibus monasteriorum locupletium. Postea pauperum quoque studia inde iuuanda sunt, & in ali-

in aliquibus scholæ cōstitui possunt, præsertim cum necesse sit Ecclesiam multis pauperibus præbere sumtus ad discendum, ut ex eo numero legantur pastores & ministri, qui doceant Ecclesias. Hospitalia etiam inde iuuanda sunt, in quibus pauperes, qui diuturnis morbis laborant, ali necesse est.

Ad tales usus uerè pios, ad alendos pastores, pauperes & scholasticos, ad constituendas scholas, ad iuuanda hospitalia magna pars reddituum in monasteriis, in his regionibus Dei beneficio translata est. Reliquum in œconomiam, in quolibet monasterio impenditur: & stulticia est, existimare œconomias non esse sumtuosas.

Abbates uerò ditiores hoc tempore, in quales usus profundant redditus, exempla multorum ostendunt, quos nominare possemus, qui pariter literas, religionem & uirtutem oderunt, & helluantur de his eleemosynis, & aut nullos pastores Ecclesijs suis præficiunt: aut si quos habent, esurire sinunt.

siæ historiam, quibus testimonijs uocata
& condita sit Ecclesia, & quomodo serue-
tur, & quod genus doctrinæ per Patres,
Prophetas, Apostolos, & Martyres pro-
pagatum sit. In his historijs iubemus, ut
omnes agant gratias Deo, quòd se pate-
fecit, quòd colligit Ecclesiam per filium,
quòd doctrinam nobis tradidit, & quòd
misit doctores, & in eis testimonia de se
ostendit.

Iubemus, ut doctrinam eorum consi-
derent, & ut testimonijs quæ Deus in eis
ostendit, fidem confirment. Considerent
item exempla iudicij & poenarum, ut ex-
citetur in eis timor Dei: iubemus imitari
fidem, patientiam, & cæteras uirtutes.
Discant in Deo non esse προσωποληψίαν,
& petant se quoq; recipi, exaudiri, regi,
saluari & iuuari: sicut Deus recipit Da-
uidem, Manassem, Magdalenam, Latro-
nem in cruce

Monemus etiam, quomodo exempla
cuilibet in sua uocatione imitanda sint.
Quia error in imitatione, & λακοζυλία, sæ-
pe ingentium malorum causa est. Lau-
damus etiam ipsorum sanctorum diligen-
tiam,

CONFESSIO DOCTRINAE
DE INVOCATIONE HOMINVM
PIORVM, QVI EX HAC
VITA DISCESSE-
RVNT.

Esa. 42

IN capite Esaiaë 42. scriptum est: Ego Dominus, hoc est nomen meum, gloria meam alteri non dabo. Est autē gloria Dei proprijsima, inuocatio: ut Matt. 4.

Mat. 4

inquit Dominus: Dominū Deum tuum adorabis, & illi soli seruiēs. Et immotum ac æternum decretum est primi præcepti:

Exo. 20

Non habebis Deos alienos. Necesse est igitur in Ecclesia doctrinam de inuocatione purissimam extare, ad quam corrumpendam inde usq; ab initio generis humani diabolus varijs modis semina sparsit, & semper sparget. Quare uigilantiores esse debemus, & maiore cura retinere modum inuocationis, seu adorationis, pro-

Ioan. 16

positum in uerbo Dei, iuxta dictū: Quicquid petieritis patrem in nomine meo, dabit uobis. In his uerbis sancitus est modus, quem constantissimè tueri debemus: non miscere alios modos, pugnantes cum uoce diuina, aut qui nullo exemplo probato in scripturis confirmati sunt.

Nulla

Nulla maior uirtus est, nulla efficacior
 consolatio, quàm uera inuocatio. Necesse
 est igitur taxare eos, qui ueram inuocatio-
 nem uel negligunt, uel corrumpunt: &
 sunt corruptelæ uariæ. Multi non discer-
 nunt suam inuocationem ab Ethnica, ac
 ne cogitant quidem, quid alloquantur.

De his inquit Dominus in capite Ioan-
 nis 4. Vos adoratis quod nescitis. Vultq[ue] *Ioan. 4*
 Ecclesiam cogitare, quid alloquatur, in-
 quiens: Nos adoramus quod scimus. Mul-
 ti non cogitant, an, & quare exaudiantur.
 Recitant preces, & dubitant tamen,
 cum scriptum sit: Postulet in fide, nihil *Iocobi 1*
 hæsitans. De his materijs alibi dicimus.

Hoc loco reprehendimus hanc corru-
 ptelam Ethnicam, quòd defenditur con-
 suetudo alloquentium homines, qui ex
 hac uita discesserunt, & petitur ab eis uel
 auxilium, uel intercessio. Talis inuocatio
 aberrat à Deo, & tribuit uel efficaciam
 creaturis, uel auxilium, uel intercessio-
 nem. Nam qui uerecundius locuti sunt,
 de sola intercessione dixerunt. Sed huma-
 na superstitio longius procedit, & effica-
 ciam tribuit, sicut multæ cantiones publi-
 cæ

cæ ostendunt: Maria mater gratiæ, Tu nos ab hoste protege, In hora mortis suscipe. Hos uersiculos audiuius doctorem Theologiæ monachum præfari morienti, & sæpe repetere, cum quidem nullam Christi mentionem faceret: & possent exempla multa recitari.

Accedunt & alij furores. Alij apud alias statuas existimantur esse magis propicij. Hi furores cum palàm similes sint Ethnicorum, & haud dubiè ualde irritent iram Dei, & à docentibus taxandi sunt, & à pijs magistratibus seuerè puniendi.

Reprehensio autè perspicua argumenta hæc tria continet. Creaturis tribuere omnipotentiam, est impietas: Inuocatio creaturæ, quæ est extra hanc uitæ consuetudinem, tribuit ei omnipotentiam: Quia confessio est, quod intueatur omnium corda, & discernat gemitus ueros à simulatis. Hæc tantum tribuenda sunt æterno Patri, & Filio eius Domino nostro Iesu Christo, & Spiritui sancto. Nequaquam igitur inuocatio ad homines, qui ex hac uita discesserunt, facienda est.

Dolendum est, hæc mala non intelligi.

Sed

Sed te ipsum aspice, & considera quid agas. In hac inuocatione discedis à Deo, nec cogitas quid inuoces: & scis illos opitulatores, quos quæris, Annam, aut Georgium, non uidere motus tui cordis: qui quidem si scirent se inuocari, etiam cohorterent, nollent hunc honorem Deo debitum tribui ullis creaturis. Qualis autem est inuocatio ad surdos?

Et si scimus quid respondeant aduersarij (finxerut enim sophismata, ad eludendam ueritatem) tamen diuina testimonia ipsorum responsioni defunt.

Et precatio quæ est sine fide, hoc est, ubi non potes statuere, an talem inuocationem approbet ac recipiat Deus, inanis est.

Meminimus Lutherum sæpe dicere: In ueteri Testamento illustre testimonium esse diuinitatis Messiaë, quod affirmat eum inuocari. Et hac proprietate Messias ibi à cæteris Prophetis discernitur. Id grauisimum testimoniũ querebatur obscuratum & labefactum esse, translata inuocatione ad alios homines. Ac propter hanc solam causam, dicebat, consuetudinem

nem alios inuocandi improbandam esse, etiamsi non accederent alia causa.

SECUNDVM argumentum. Irrita est inuocatio sine fide, & nullus cultus in Ecclesiam sine mandato diuino inuehendus est. Nulla autem extat sententia, quae ostendat inuocationem hanc, quam defendunt, ad homines factam, Deo placere, & efficacem esse. Est igitur irrita inuocatio. Qualis est enim precatio, hoc modo accedere ad Annam, aut Georgium. Inuoco, sed dubito utrum tua intercessio mihi profit, dubito an me audias, an mihi opem feras.

Si homines haec arcana peccata intelligerent, execrarentur tales preces, ut reuera sunt execrandae, & sunt Ethnicae. Postea ex talibus initijs quanti furores sequuntur? concursus & inuocationes ad certas statuas, petitio certorum beneficiorum à singulis: ab Anna, ut à Iunone, petuntur diuitiae: à Georgio, ut à Marte, uictoriae: à Sebastiano, Rocho, depulsio pestilentiae: ab Antonio, defensio porcorum &c. Haec etiamsi aduersarij dicunt se non

se non probare, tamen lucri causa retinent, ut manifestum est.

Adiungamus & TERTIVM argumentum. Expresse scriptum est: *Vnus est Mediator Dei & hominum, homo Christus IESVS.* Hunc in omni inuocatione intueri nos oportet, & Euangelij doctrinam de eo nosse: Quod nemo accedere ad Deum possit, nisi fiducia huius Mediatoris, qui simul interpellat pro nobis, ut ipse inquit: *Nemo uenit ad patrem, nisi per filium.* Et iubet ipse nos ad sese confugere, inquit: *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam uos.* Et modum inuocationis ipse docet, cum ait: *Quicquid petieritis patrem in nomine meo, dabit uobis.* Patrem nominat, ut seiungas tuam inuocationem ab Ethnica, & cogites quid alloquaris. Cogites hunc uerum Deum esse, qui se patefecit misso filio. Non uagetur animus, ut Ethnica mulier in Tragœdia dicit. *Inuoco te Deus, quicquid es &c.*

Sed hunc esse uerum Deum scias, qui se patefecit misso filio, crucifixo & resuscitato, & talem agnoscas, sicut se patefecit.

I 5 Deinde

Deinde scias, hunc ita certò recipere et exaudire inuocantes, cum ad mediatorem filium, crucifixum pro nobis, & resuscitatum confugimus, & petimus nos propter eum recipi, exaudiri, iuuari, & saluari. Nec alio modo ullus homo recipitur à Deo uel exauditur.

Nec incerta est hæc inuocatio, sed iubet sic inuocantes firma fide statuere, hunc cultum Deo placere, & sic inuocantes certò recipi & exaudiri. Ideò inquit:

Ioan. 14. Quicquid petieritis in nomine meo, id est, me agnoscentes, & nominantes, seu inuocantes tanquam redemptorem, summum sacerdotem, & intercessorem.

Solus hic summus sacerdos ingreditur in sanctum sanctorum: id est, in arcanum consilium diuinitatis, & cernit pectus æterni patris, & pro nobis interpellat, & nostros dolores, gemitus, & preces ad eum perfert, scrutans corda nostra.

Hanc doctrinam de Mediaticæ obsecratam & corruptam esse, manifestum est, cum confugerent homines ad Matrem uirginem, tanquam magis propiciam & alij alios mediatores quærent.

Ac

Ac manifestum est, nullum extare exemplum in Prophetis, aut Apostolis, ubi fiat compellatio ad homines: Exaudi me Abraham, uel, Exaudi me Deus propter Abraham. Sed compellatio fit ad Deum, qui se patefecit: uidelicet ad æternum Patrem, Filium IESVM CHRISTVM, & Spiritum sanctum, ut recipiat, exaudiat & saluet propter filium.

Fit & expresse ad filium, ut 2. Thessal. 2. 2. Tbcf. 2
Ipse Dominus noster IESVS Christus, & Deus & pater noster, qui dilexit nos, confirmet uos &c. Et Gen. 48. nominat Iacob Deum, & Mediatorem filium, cum Gen. 48 ait: Deus, coram quo ambulauerunt patres mei, & Angelus qui eripuit me de cunctis malis (id est, promissus saluator) benedicat pueris istis. Vtimur igitur his formis.

INVOCO te omnipotens Deus, æterne pater Domini nostri IESV Christi, conditor cœli & terræ, & omnium creaturarum, unâ cum filio tuo Domino nostro IESV Christo, & Spiritu sancto tuo, sapiens, uerax, bone, iuste, liberrime, caste, & misericors, miserere mei, & iustifica me
per

per & propter IESVM Christum, filium tuum crucifixum pro nobis, & resuscitatum, exaudi & sanctifica me spiritu sancto tuo.

Inuoco te IESV Christe, fili Dei, crucifixe pro nobis, & resuscitate, *λόγε κεν
ἐκὼν αἰδ' ἡ αἰδ' ἰς πατρός*, miserere mei, intercede pro me apud æternum patrem, & sanctifica me spiritu tuo sancto.

In his formis scimus quid alloquamur. Et cum extent testimonia uerbi Dei, quae ostendunt hanc inuocationem Deo placere, & exaudiri, talis inuocatio fide fieri potest.

Hæc non sunt in inuocatione, quæ fit ad homines. Colligunt nonnulli testimonia ex Augustino, & alijs, ut ostendant beatitudinis in cælo curæ esse res humanas. Potest hoc illustrius ostendi ex colloquio Moysi & Eliæ cum Christo. Et non dubium est, beatos orare pro Ecclesia: sed tamen inde non sequitur, inuocandos esse.

Et si autem docemus, non inuocandos esse homines: tamen historias beatorum populo proponimus. Quia necesse est omnibus aliquo modo notam esse Ecclesie

fixæ

tiam, qui curarunt, ne effunderent dona Dei. Denique non stulti amplissimam doctrinam ex his historijs promere possunt, quam proponi populo remota superstitione utilissimum est.

DE MAGISTRATV POLITICO.

DEI beneficio in Ecclesijs nostris & hæc pars doctrinæ de dignitate magistratus, qui gerit gladium, & de dignitate legum, iudiciorum, & totius ordinis politici, pie illustrata est: & magno labore ac multis scriptis refutati sunt Anabaptistarum & aliorum fanaticorum hominum multi & magni furores.

Docemus igitur, in tota doctrina Dei, per Prophetas & Apostolos tradita, affirmari ordinem politicum, magistratus, leges, iudicia, & legitimam societatem hominum nequaquam casu existere in genere humano. Et quanquam multum est horribilium confusionum, quæ à diabolo & ab hominum furoribus oriuntur, tamen à Deo institutam esse legitimam gubernationem, & societatem hominum: & quantum ordinis reliquum manet, im-

mensa

mensa bonitate Dei propter Ecclesiam
 conseruari. Sicut Rom. 13. dicitur, & in Rom. 13
 Psalm. Nisi Dominus custodierit ciuita- Psal. 126
 tem, frustra uigilat qui custodit eam, &c.
 Sunt igitur res suo genere bonæ, gerere
 magistratus, esse iudicem, esse ministrum
 iudiciorum, legitime uti iudicijs, gerere
 bella legitima, & esse militem in bellis le-
 gitimis &c.

Et potest his rebus uti homo Christia-
 nus, sicut utitur cibo, potu, remedijs, em-
 tione, uenditione. Nec peccat gerens ma-
 gistratus iuxta uocationem, exercens iu-
 dicia, militans, legitimo supplicio affici-
 ens condemnatos &c. Et magistratui po-
 litico subditi debent obedientiam, sicut
 Paulus inquit: Non solum propter iram, Rom. 13
 id est, metu pœnæ corporalis, qua affici-
 untur cõtumaces ab ipsis magistratibus:
 sed etiam propter conscientiam, id est,
 contumacia est peccatum offendens De-
 um, & auerit conscientiam à Deo.

Hanc sententiam diuinam Ecclesijs
 proponimus, quæ munit potestatem legi-
 timam, & totum ordinem politicum: &
 ostendimus discrimen Euangelij & poli-
 ticæ

ticæ gubernationis. Vult Deus regi & coerceri politica gubernatiōe omnes homines, etiam non renatos: ac lucent in hac gubernatione quoq; sapientia & iusticia Dei, & bonitas, erga genus humanum. Sapientiam ostendit ordo, qui est discrimen uirtutum & uitiorum, & consociatio hominū per legitima imperia, & contractus miranda sapientia ordinatos.

Deinde iusticia Dei conspicitur in politica gubernatiōe, quia uult puniri manifesta scelera à magistratibus: & cum ipsi qui presunt, non sumunt supplicia de sōnibus, Deus ipse mirabiliter rapit eos ad pœnas, & regulariter atrocía delicta puniunt atrocibus pœnis in hac uita, ut dicitur: Qui gladiū acceperit, gladio peribit. *Mat. 26*
Heb. 13 Item: Scortatores & adulteros iudicat Deus &c. Vult in his pœnis conspici discrimen uirtutum, & uitiorū, & uult disci Deum sapientem, iustum, ueracem & castum esse. Conspicitur & bonitas Dei erga genus humanum, quia hoc modo societatem hominum conseruat. Ideo autem cōseruat, ut inde Ecclesia colligi possit, & uult politias esse hospitia Ecclesiæ.

Et aliud

Et aliud est politica gubernatio, quæ coërcet omnes etiam non renatos: aliud remissio peccatorum & iusticia in cordibus, quæ est incoatio uitæ & salutis æternæ, quæ uoce Euāgelij fit in credentibus.

Vtrunq; bonum tribuit Deus generi humano, & discrimina iusticiæ politicæ & lucis in cordibus, uult intelligi. Nec Euangelium damnat, aut dissipat politicas, aut œconomias. Etsi autem non pertinet ad docentes in Ecclesia, leges particulares ferre de politica gubernatione: tamen in genere de officio potestatis hoc tradit uox diuina.

Primum: Vult Deus, sine ulla dubitatione magistratus sonare uocem legis moralis in genere humano, quod ad disciplinam attinet, iuxta Decalogum, seu legem naturalem: hoc est, uult magistratum uoce primum proponi summas & immutabiles leges, prohibentes cultum idolorum, blasphemias, periuria, iniustas cædes, uagas libidines, uiolationem coniugij, furta & fraudes in pactis, contractibus & iudicijs.

Secundum officium: Harum legum di
K uinarum

uinarum & immutabilium, quæ sunt testimonia de Deo, & summæ normæ morum, sit custos magistratus, in puniendis omnibus qui eas uiolant. Nam uox legis sine pœna & sine executione, parum ualeat ad frenandos & coërcendos homines. Ideo dictum est à Paulo: Potestas sit terro-

Rom. 13

ri malo operi, & honori bono. Et antiquitas rectè dixit: Magistratus est custos legis, scilicet primæ & secundæ tabulæ, quod ad disciplinam attinet.

Tertium officium est magistratus politici, etiam addere legi naturali aliquas leges, quæ sunt determinationes circumstantiarum legis naturæ: sitq; harum legum custos in puniēdo. Sed nequaquam ferat aut defendat leges pugnantes cum iure diuino & naturali, sicut scriptum est,

Esa. 10

Esaia 10. Væ ijs qui condunt leges iniquas. Quia imperia sunt ordinatio diuina, in qua sapientia & iusticia Dei, id est, leges iustæ dominari debent, uicut inquit

2. Par. 19

rex sapiens & Deū timens Iosaphat: Non hominum exercetis iudiciū, sed Dei, qui uobiscum est in iudicio. Sit timor Dei uobiscum, & cum diligentia omnia agite.

Quare

Quamquam autem multi in imperijs negligunt gloriam Dei, tamen hæc præcipua cura esse debebat, audire & amplecti ueram doctrinam de filio Dei, & Ecclesias fouere, sicut Psal. inquit: Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Item: Aperite portas principes uestras: id est, Aperite imperia Euangelio, & præbete hospitium filio Dei. Et Esaia 49. Et reges erunt nutritores tui, & regina: id est, Respublicæ sint nutrices Ecclesie, præbeant hospitia Ecclesie & pijs studijs.

Sint membra Ecclesie ipsi quoque reges & principes, & doctrinam rectè intelligant, non adiuuent eos qui falsam doctrinam stabiliunt, & iniustam fauiciam exercent, sed sint memores huius dicti: Glorificantes me glorificabo. Et Daniel regem Babylonicum hortatur ad agnitionem iræ Dei, & ad clementiam erga exultantem Ecclesiam, cum ait: Redime peccata tua iusticia & clementia erga pauperes, & erit sanatio delictorum tuorum. Et cum sint inter præcipua Ecclesie membra, uideant ut iudicia in Ecclesia rectè

exerceantur: sicut Constantinus, Theodosius, Arcadius, Marcianus, Carolus Magnus, & multi p̄ij reges curauerunt rectè exerceri iudicia Ecclesiæ. Cæterum de discrimine utriusq; gradus ministerij Euangelici & politicæ potestatis, extant scripta in Ecclesijs nostris multa, quæ ostendunt, nos neq; fanaticas neq; seditiosas opiniones docere, sed monstrare necessariam doctrinam in Euangelio traditam de utroq; gradu, utilem pietati & paci communi.

DEO GRATIA.

Hæc est summa doctrinæ, quam in Ecclesijs nostris, Dei beneficio una uoce sonamus: quam quidem esse incorruptam sententiam doctrinæ diuinitus traditæ in scriptis Propheticis, & Apostolicis, & Symbolis, nequaquam dubitamus, & ex uetustis scriptoribus sincerioribus intelligi potest, congruere eam cum ueteri & puriore Ecclesia.

Ostendit autem res ipsa, nos non curiositate nouas aut argutas disputationes quæsiuisse, nec de potentia aut opibus contendere, sed tantum necessariam doctrinam

trinam ad ueram inuocationem Dei, & ad salutem animarum, ex magna caligine traditionum & opinionum euoluere, & simplicissimè ac planissimè eam Ecclesijs proponere. Neesse est enim omnes sanos fateri, magnas fuisse doctrinæ tenebras, & multos errores in doctrina monachorum, & laqueos conscientiaë multiplices in Pontificijs traditionibus. Et utra doctrina sit uera, plana, perspicua, utilis conscientijs & moribus, ostendit collatio. Nō enim defugimus iudicia piorum: imò semper ueram Dei Ecclesiam, hoc est, omnes pios & eruditos, ubicunq; sunt, uolumus hæc, quæ dicimus, cognoscere: quos non dubitamus testes fore, hanc doctrinam esse ueræ Ecclesiæ Dei catholice consensus.

Offerimus etiam nos, quocunq; tempore, ad copiosiore declarationem, in singulis partibus: & hanc commemorationem doctrinæ nunc factam, congruere cum confessione Augustæ exhibita, Anno 1530. sentimus.

Cum igitur doctrina, quam recitamus, uera sit, & Ecclesiæ necessaria, oramus ne

K 3 damnen=

damnentur Ecclesiæ nostræ, quasi aut errores amplectantur, aut sine graui causa stolidè & seditiose tumultuentur. Veritas & rerum magnitudo, hac iniusta criminatione nos liberent.

Deinde ipsam synodum piè moneamus: uident ueteres abusus, et errores multos & magnos hæere in Ecclesia. Quia omnibus ætatibus inde usq; ab initio generis humani, diabolus errorum semina spargit: & postea multa, inscitia hominum, aut superstitione, confirmantur aut repullulant.

Cum autem iam uanitas multarum superstitionum nota sit, tempora flagitant emendationem: & nisi gubernatores curabunt extare illustratam ueritatem, magnæ distractiones opinionum secuturæ sunt, præsertim cum in hac postrema mundi senectæ plus confusionum impèdeat. Ideo synodus uideat, ne manifestam ueritatem damnet. Et si piè deliberatura est, quomodo consulendū sit Ecclesijs, & à nobis declaratio copiosior petetur: eligendi sunt uiri eruditi, intelligentes & amantes ueritatem, & timentes Deum, qui de his tantis rebus

rebus simul deliberent. Nec tantum numero suffragiorum nobiscum certetur: cum manifestū sit ex multis præiudicijs, quid Rom. Pontifex & plurimi Episcopi ei addicti sentiant, qui tot iam annos non solum edicta contra nos sanguine scripta ediderunt, sed etiam multos nobiscum sentientes interfecerunt: & multi doctrinam nec intelligant, nec curent, sed profanis persuasionibus imbuti, existiment hoc præcipue dignum esse politicis uiris, defendere presentem formam, & tueri auctoritatem suam. Et ad hanc rem quærunt ministros idoneos, qui sophismatum præstigijs ueritatem eludant.

Quare iam testamur, nos ueritatem non abiecturos esse, etiamsi talium hominum iudicijs condemnata fuerat: & palam testamur, nos Tridentinæ synodi, quæ antea edidit decreta partim palam falsa, partim ambigua & sophistica, non assensuri: sed agitare, ut de ijsdem rebus & audiamur, & errores antea confirmati decretis Tridentinis emendentur.

Et reuerenter oramus inuictissimum Imp. CAROLVM Augustum, ne permittat